

GORENJSKI GLAS

Odprite
strani



3. STRAN

DR. IVAN RIBNIKAR

Ljudem ni moč
vsiliti slabega denarja



ljubljanska banka

Temeljna banka Gorenjske
Kranj

Gorenjc in banka — formula prihranka

45 let avnojske Jugoslavije



DRUŽBENI RAZVOJ ALI SOCIALNI MIR

Letošnji praznik republike bo, vsaj v Sloveniji, najbolj trpeč in klaprav v vsem povojnem obdobju. Kako tudi ne, saj je naša razvojna bilanca letos naravnost porazna. Realni družbeni proizvod Slovenije nagle upada, tako da zaostanek za načrtovanim ali potrebnim proizvodom že dosegla vrednost naravne katastrofe — hkrati pa naraščajo proračunske in še hitreje izvenproračunske obveznosti Slovenije do federacije. Tudi laiku postaja jasno, da s preostankom akumulacije nismo več sposobni vzdrževati našega šolstva, zdravstva, kulture itd., niti na sedanjih ravnih, kaj šele poskrbeti za njihov nadaljnji razvoj. Celo leto smo, gledano razvojno, praktično zapravili v boju z nacionalizmi, preoblečenimi v različne predloge ustavnih sprememb, v podtaknjennem sporu z JLA in v jalovih prepirih z ZIS; kaj je pomembnejše: družbeni razvoj ali socialni mir. Kaj mora biti podloga za usmeritev Jugoslavije v prihodnje: razvojna politika, ki bi sprožila preobrazbo naše okostenje, razvojno vse bolj sterilne družbe v inovativno, dinamično družbo in obenem ustvarila materialne, ekonomske in politične temelje za ponovno vključevanje Jugoslavije v Evropo, ki se hitro razvija v enovit tehnološko-ekonomske kompleks (te procese lahko imenujemo kar »nastajanje združenih držav Evrope«) ali politika lovljenja političnega ravnotežja med čedalje bolj protislovnimi in razdrobljenimi lokalnimi, nacionalnimi in socialnimi interesi. In čeprav v nobenem od teh bojev Slovenija ni bila poražena, moramo vendar poudariti, da dejansko sploh ne gre za zmago ali poraz, ampak za vprašanje, ali smo sprožili ustrezni razvoj ali ne. Odgovor je nedvomen: nismo. Bolj kot v preteklosti se je pokazala omejena suverenost Slovenije, ki nima v rokah sprožilnih vzdov za svoj ekonomske in družbeni razvoj. Zakaj ne?

Tudi najbolj preprosti ljudje danes že vedo, v čem je bistvo sedanje gospodarske, politične, družbene razvojne krize. Vsak, ki je samo za trenutek pogledal čez Karavanke, ve, kako se tam dela; ve, da dobro delajo vsi in da vsi opravljajo taka dela, ki so potrebna ali koristna; ali zato, ker neposredno ustvarjajo materialne dobrine ali bogastvo, ali pa zato, ker prispevajo k kvaliteti življenja. In prav tako vsi vemo, da ljudje tam niso kar po naravi pridnejši in pametnejši: ta prizadevnost je izraz nihovega ekonomskega in družbenega sistema.

Nasprotno pa naš družbeni sistem take zavzetosti ne spodbuja in ne nagrajuje. Še več, naravnost norčuje se iz tistih, ki hočejo delati več in bolje, ki verjamejo, da se je treba stalno izobraževati in usposabljati. Zato je pri nas čedalje več takih, ki misijo, da kaj bistveno manj, kot dobijo tako ne morejo dobiti, ne glede na (ne)uspešnost svojega dela — sicer bodo šli na cesto. In tega se centralni komiteji (ne viade) bojijo in zato popuščajo. Vsi vemo, da so bile sedanje predpraznične spro-

stitve OD sicer nujno potrebne, gledano z vidika našega ne-standarda — toda roko na srce, vsi vemo tudi, da niso bile zaslужene, gledano z vidika dobrega gospodarjenja. Politično gledano je bila to potrebna in modra poteza — gledano razvojno pa je to korak v stran v prizadevanju za zdravo ekonomijo. Predvsem zato, ker je zgrešen način, kako smo to storili — spet bodo praktično enako dobili tisti, ki dobro delajo, kot tisti, ki delajo slabo. Z ukrepom »dviganja plač« si vodilne strukture v Jugoslaviji ugleda in zaupanja niso okrepile. Ljudje vemo, da si tega povišanja nismo zaslужili, vsaj ne vsi. Kajti če smo jih, potem je gola laž vse tisto, kar smo govorili celo leto o nujnosti družbene preobrazbe, saj se v letošnjem letu vendarle nič bistvenega ni zgodilo, predvsem pa se to ni zgodilo na prehodu iz oktobra v november: delamo enako ali manj, čedalje več jih ne dela nič ali delajo nepotrebne in nekoristne stvari. Nasprotno, tako vodenje razvojne in ekonomske politike je zaupanje ljudi v vodilne strukture še zmanjšalo.

Nad tem bi se morala zamisliti tudi slovenska partija. Doslej je odrivala predvsem iz lastne aktivistične baze, ki pa je (kljub naraščanju članstva) postajala kadrovsko — čedalje ožja in šibkejša. Ker je hkrati njena lastna birokracija izganjala in preganjala vse, ki so pokazali širša obzorja in dolgoročnejše koncepte, je ostala skoraj brez ljudi, ki bi zares hoteli in zmogli sprožiti preobrazbo partije same in s tem tudi družbeno političnega in družbeno-ekonomskega sistema — tistega sistema, ki ščiti neuspešne in motivira ljudi za življenje na račun drugih. Če bo hotela slovenska partija resnično spremembo tega sistema, bo morala seči izven sebe, prestopiti bo morala svojo lastno senco.

Ko tako ocenjujemo naš letošnji razvoj, ne moremo mimo dejstva, da na prvi pogled celo zgleda, kako se je Slovenija v teh konfliktih celo okreplila, da sta se predvsem okreplili naša narodna zavest in enotnost. Toda strokovnjaki že vidijo, da se za to enotnostjo že poglablja družbena dezintegracija kot nujna posledica več let trajajoče gospodarske neuspešnosti. Na to smo opozorili v projektu Slovenia 2000 leta 1983: vodilne partijske strukture takrat tega opozorila niso bile pripravljene sprejeti ali ne sposobne dojeti. Zato so se uveljavili spontani trendi in ti neu-smiljeno vodijo v družbeno integracijo. Spirala gospodarske oz. razvojne neuspešnosti je enako logična, enako »zakonita« kot spirala gospodarske uspešnosti.

Zato bo letošnji praznik republike trpek. Ne bo inventura naših uspehov, temveč opozorilo, da se čas za nujne spremembe izteka.

Ljubljana, 22. novembra 1988

Milan Pintar

29. november — dan republike
Čestitamo

**Skupščina občine Radovljica,
izvršni svet
in družbenopolitične
organizacije**

*čestitamo delovnim ljudem za dan republike –
29. november.*

Skupščina občine Jesenice
Občinska konferenca ZKS Jesenice
Občinska konferenca SZDL Jesenice
Občinski sindikalni svet Jesenice
Občinski odbor ZZB NOV Jesenice
Občinska konferenca ZSMS Jesenice
Občinski odbor ZRVS Jesenice

*Delovnim ljudem čestitamo
za praznik republike*

**SKUPŠČINA OBČINE TRŽIČ
in
DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE**



*čestitajo delovnim ljudem in občanom
za praznik republike*



Gostilna Lovec

GORIČE, tel. 46 - 030

*čestitamo
za dan republike*

Sprejemamo rezervacije
za zaključene družbe.
Priporočamo se za obisk.

PRIREJAMO TUDI
SILVESTROVANJE
Z REZERVACIJAMI POHITITE



Skupščina občine Kranj in
družbenopolitične organizacije
Občinska konferenca SZDL
Občinska konferenca ZKS
Občinski sindikalni svet
Občinska konferenca ZSMS
Zveza združenj borcev NOV
Zveza rezervnih vojaških
staršin

čestitajo
delovnim ljudem

za dan republike – 29.
november – in jim želijo še
nadaljnji uspehov pri
gradnji socializma



STUDIO LIHNIDA
Ul. Janka Pučija
3 (Planina III)
tel.: 34-523

KITAJSKA AKUPRESURA

ZANESLJIVA METODA ZA ODPRAVO
KAJENJA, PREKOMERNE TEŽE
IN SLABEGA POČUTJA
PON., SREDA, PETEK
OD 16. DO 20. URE



ХОЈСЕК ГЛАВА
v stresnem oknu
mirja Radovljica tel. 75-036

ALPETOUR
TOZD POTNIŠKI
PROMET KRAJN

INTEGRAL
DO SAP LJUBLJANA

O B V E S T I L O

Cenjene potnike obveščamo, da v ponedeljek, 28. 11. 1988, obratujejo vse linije na Gorenjskem, vključno mestni promet v Kranju in Škofji Loki, po sobotnem voznom redu.

HOTEL Translurist

Z A D A N R E P U B L I K E , 2 9 . n o v e m b e r ,
združite praznovanje s plesom in
razvedrilom v hotelu TRANSLURIST v
Škofji Loki.

Od 20. ure dalje vas bo zabaval ansambel
OBVEZNA SMER.

Rezervacije na tel.: 064 612-261



**SKUPŠČINA OBČINE ŠKOFA
LOKA IN
DRUŽBENOPOLITIČNE
ORGANIZACIJE ČESTITAMO
DELOVNIM LJUDEM ZA DAN
REPUBLIKE – 29. NOVEMBER**

**OBČINSKI SVET ZVEZE
SINDIKATOV ŠKOFA LOKA**

Obvoznica za Poljansko dolino zbuja stare strasti

Če je tunel pod Stenom vižija prihodnosti, zakaj ne bi iskali ceste sedanjosti?

Škofja Loka, 23. novembra - Škofjeločani sami bolje kot kdorkoli drug vedo, kako so se na pragu tega desetletja prerekali o različnih variantah trase obvozne ceste v Poljansko dolino. Ko je bil Matjaž Čepin še župan, se je jezik, na predhodnike, ki da so ga takrat hudo polomili; namesto da bi ponudili meščanom samo eno res strokovno pretehtano inačico, so jih vrgli za glodanje kar dvanajst kosti. Ljudje so kajpak žeeli ohraniti vsak svoj vrtiček in na koncu izbrali najdražjo rešitev: cesto s tunelom pod Stenom. Je dobra, le nekaj bistvenega jo kazi; iz leta v leto je bolj podobna puščavski fatamorgani. Medtem pa težke cesterne še naprej vozijo zvepleno kislino v Rudnik urana Žirovski vrh, prikolicarji hitijo s kamnitim bremenom v Marmor ali iz njega, da o reki drugih vozilih, ki se plazi po strmem mestnem klanču proti ozkim vratom za Poljansko dolino, niti ne govorimo. Kaj, če se zgodidi...

Tega se mnogi boje. Tudi sedanji župan Jože Albreht, Čepinov naslednik, se hudej nad pretirano "demokracijo". Kaj pomaga sprejeta varianta, če pa republiška skupnost za ceste kot investitorica o njej (še) noče nič slišati, saj bi jo po lanskih grobih ocenah bojda stala osemsto do tisoč milijard dinarjev? Takole pravi Jože Albreht:

»Zamisel, da smo začeli ponovno razmišljati, kako bi problem poljanske obvoznice čim hitrejje spravili pod streho, se je porodila že ob odlošanju z odlokom o zaščiti mesta Škofje Loka kot kulturnega spomenika, saj cesta s prometom, kakršen je, prav gosto ne sodi v tisočletno mesto. Februarja lani pa je kranjsko Cestno podjetje potožilo, da cesta ob bencinskih črpalkah do Zminca že dolgo ne ustreza prometnim zahtevam in da kot upravljalec ceste ne more odgovarjati za varnost in primerno vzdrževanje. Predlagalo je prestavitev ceste ali pa razširitev sedanja. V republiški skupnosti za ceste so odločno dejali, da za cesto s tunnelom pod Stenom nimajo denarja in predlagali, naj pride do bolj "realno" varianti, ki so jo pripravljeni sprejeti v svoj srednjeročni plan.«

njaki poiščojo najboljšo možnost, ki je mogoča, nakar se pogovorimo z ljudmi v republiški skupnosti za ceste in šele nato rešitev predlagamo krajanom. Če bodo menili, da je v redu, bom vesel, da sem v času "županstva" tudi kaj dobrega naredil, če ne, nič hudega, siliš ne bomo nikogar. In čeprav mi bo v tem primeru žal, bom imel mirno vest, da sem poskusil.«

Puštalci terjajo odgovore

O kakršnihkoli skrivnostih v majhni Škofji Liki res ne more biti govora. Tako so v Puštalu kmalu zatem, ko je vznikla pobuda o iskanju hitrejše rešitve za poljansko obvoznicu in ko je izvršni svet imenoval komisijo za pripravo strokovnih osnov za preverko rekonstrukcije ceste v Poljansko dolino, v občinski skupščini sprožili delegatsko vprašanje. Bistvo vprašanja:

— zakaj odstopanje od variante, sprejete 1980. leta in s planom ponovno potrjene 1986. leta;

— kaj je skupščina občine storila, da bi sprejeto obvozničko uresničili oziroma zakaj ni uresničljiva;

— kdo in na kakšni osnovi je mimo vseh uradno sprejetih dokumentov naročil idejni projekt nove obvozne variante, kdo ga bo plačal in od kod denar, da bi s pripravami na gradnjo začeli že do leta 1990?

Z odgovori, ki so jih Puštalci dobili na skupščini, niso bili zadovoljni. In ker je medtem komisija izvršnega sveta dela naprej in sta šli mimo že dve skupščini, pismenega odgovora pa niso dobili, so Puštalci v začetku novembra pisali še organom oziroma predsednikom skupščine in sveta krajevne skupnosti Škofja Loka-mesto, vprašanja ponovili ter terjali sklic zборa krajanov za območje Puštala, na katerev hočejo poštene odgovore ter predstavitev idejnega projekta. Podpisanih je 56 krajanov.



Marko Hočvar: »Komisija, ki ima nalogo pripraviti strokovne osnovne za preverko rekonstrukcije poljanske ceste skozi Škofjo Loko, dela še ni opravila. Najbrž pa bi kazalo najprej argumentirano ugotoviti, da sedanja varianta s tunnelom ni uresničljiva v bližnji prihodnosti in da je zato pametno iskati novo pot. Menim, da so nekatere obsoobe osebno žaljive za predsednika in zame. Nihče ni postavil trase, iskali smo le varianto. Republiška skupnost za ceste nam ne more kar tako reči, da za Škofjo Loko ni denarja. To ni pravi odgovor.«

Nepopolna varianta bi ljudi po nepotrebniem dražila

»Na pismo krajanov iz Puštala se v krajevni skupnosti vsekakor moramo odzvati, vendar pa menim - tako smo ocenili tudi na razširjeni seji sveta krajevne skupnosti - da bi z na pol izdelano idejno študijo obvoznicu ljudi samo po nepotrebniem dražili,« pravi Silvo Čadež.



Pavel Okorn: »Na skupščini krajevne skupnosti smo junija sprejeli nekatere sklepe, kako naj bi postopek peljali. Krajevna skupnost je dala podporo, da se izdelava idejna študija (ne idejni projekt, kot oporeka do Puštalu) glede na to, da gradnja tunela pod Stenom še vedno velja. Takoj ko bodo izdelane idejne rešitve obvoznic, bi se o načrtih pogovorili s krajanimi. Prej ne, saj mora o strokovnem delu najprej razsorjati stroka. Mi za to nismo usposobljeni.«



Vse delo, povezano z iskanjem nove idejne rešitve poljanske obvoznice, je menda doslej bilo okrog osem milijonov dinarjev. Plačali sta jih loška občina in republiška skupnost za ceste.

V pretresu "vzhodna" trasa od puštalskega gradu

V želji, da bi med zlom izbrali najmanjše zlo, se je poročila zadnja, tako imenovana vzhodna trasa obvoznice skozi Puštal. Zarisanata je takole: začne se v Zmincu, ob sedanjem začetku "uranske" ceste oziroma gostilne Kajbit, prečka Soro nad kopališkim jezom, nadaljuje vzhodno od puštalskega gradu, mimo igrišča, po desnem bregu Sore približno 60 metrov gorvodno od izliva Sušice v Soro ter se priključi na novo Ljubljansko cesto. Na tej trasi so predvideni trije mostovi, vključno in nasipi, medtem ko je sama cesta enaka kot od Zminca proti Gorenjski vasi.

Zal se rušitvam - če bo seveda trasa kdaj zaživila - ne bo mogoče povsem ogniti. Na poti bosta dve starejši stanovanjski hiši, objekt na nogometnem igrišču, transformatorska postaja, steklarska delavnica Obrotnika in sanitarije na kopališču.

Vendar pa omenjena trasa uniči najmanj kmetijskih zemljišč. Kmetijska zemljišča skupnost, ribiči in vodna skupnost so že dali soglasje.

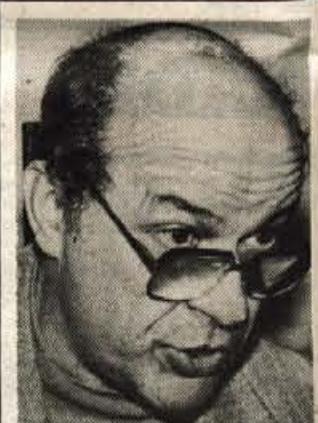
Od leta 1980 do 1986 raste promet na škofjeloških cestah za 1,04 odstotka na leto. Ker najbolj svežih podatkov še ni, uporabimo štetje iz leta 1986. TAKRAT SO V ZMINCU NAŠTELI 2413 VOZIL NA DAN, PRI SV. DUHU 5113, NA GODEŠIČU 5127 IN BUKOVICI 1344 VOZIL. Torej se promet proti Gorenjski vasi ne povečuje tako hitro, kot so pričakovali glede na odprtje Rudnika urana iz izgradnjo "uranske" ceste. Po tem lahko sklepamo, da se je dokaj bistveno spremenila tudi upravičenost gradnje tunela pod Stenom med Kovačem in Kafolom.

Nadomestne lokacije za prizadete objekte

Matevž Dagarin kot predsednik komisije ima izdelan načrt, kako bi postopek najbolj prav in pošteno vodili. Potem ko bo projektno študijo osvojila komisija, bi kazalo sklicati predstavnike vseh štirih mestnih krajevnih skupnosti, vsekakor pa Trate in mesta, nato pa še najbolj prizadete; to so po predlogu sedanje trase lastniki dveh stanovanjskih hiš, ki bi ju bilo potrebno rušiti in bi jim ponudili nadomestne lokacije. Delno priza-

detim bi dali na izbiro dve možnosti; ali odškodnino ali pa prav tako novo lokacijo z odkupom sedanjega objekta. To je seveda le načrt, saj je težko nekaj napovedovati in se dogovarjati, če ne veš, kolikor predvideva projekta.

Od tod naprej je potem odprtva pot za sprememboplanskih dokumentov v skupščinski in sprejem vseh drugih aktov, potrebnih za gradnjo obvoznic skozi Puštal.



Janez Debeljak: »Krajnom bo treba odgovoriti na njenihova vprašanja, zlasti na to, kaj je skupščina občine naredila, da bi se sprejela varianta obvoznic s tunnelom uresničila. Krajevna skupnost mora odgovore izterjati od komiteja za družbeno planiranje in urejanje prostora, saj ga sama ne more dati.«



Andrej Franko: »Največje zlo je zdaj, karkoli bomo naredili, bo manjše zlo. Ljudje na Lontrgu, v Karlovci in druge smo zaradi sedanje neprimerne ceste z neprimernim tovorom zelo prizadeti. Skoraj bi moral postriči nohte na nogah, če bi hotel stati na pragu hiše. Zelo pogoste so tudi nesrečne.«

H. Jelovčan
Slike G. Šinik

IGOR GUZELJ

Publik za dan republike



Praznik je, ko imajo prazne glave kljub praznim blagajnam polna usta obljub.

Čehi za svojega Masaryka pravijo, da »je bil skozi okno paden«, mi pa bomo o nekaterih naših veličinah govorili, da »so bili v penzijo odideni.«

Država odmira, ne razumem pa, zakaj je pri tem pomoč državljanov strogo prepovedana.

Poznal sem na smrt bolnega poštenjaka, ki je ozdravel, ko je slišal, da so tudi v nebesih organi pregona.

Varnost je odsotnost nevarnosti, nevarnost pa je predmet poslovanja varnostnih služb in se torej nahaja v varnih rokah.

Če je zrak res splošna dobrina, je prekinitev dihanja pravzaprav prispevki k omejevanju splošne in skupne porabe.

Stopnjevanje po jugoslovansko: prelomna seja, še ena prelomna seja, že spet ena prelomna seja, polom.

V tej državi bi bil največji napredek, če bi nemudoma nazadovali za deset let.

Vrhunski jugoslovanski politik je kot kmečki ženin: predstavlja si, da se je s svojo funkcijo združil, dokler ju smrt ne loči.

V jugoslaviji je Texas, pri čemer se Texačanom za nekorektno primerjavo že vnaprej vladivo opravičujemo.

Urednikova beseda

Današnje, praznične Odprte strani imajo enako vsebino kot celotna praznična številka — 45 let avnojske Jugoslavije. Novinar Igor Guzelj je napisal praznične aforizme, podpredsednik republike konference SZDL Viktor Žakel piše o položaju srednje generacije o aktualnih razmerah, publicist Rado Bordon je prispeval aktualen komentar, Miha Naglič pa nadaljuje s svojimi razmišljajmi ob 70-letnici Jugoslavije. Novinar Jože Košnik se je pogovarjal z dolgoletnim politikom Vinkom Hafnerjem o partiji in družbi, novinarica Danica Zavrl-Zlebir pa o položaju delavca po štirih desetletjih nove Jugoslavije.

Naslednje Odprte strani bodo izšle v petek, 16. decembra. Sredico bomo namenili Glasovi prej. Zapisali bomo misli, ki jih boš na prej, 9. decembra v hotelu Creina v Kranju, izmenjala predsednik slovenske partije Milan Kučan in voditelj podpredsednik republike konference SZDL Viktor Žakel. Pogovarjala se boša o 70-letnici Jugoslavije in sedmih desetletjih socializma v svetu. Vabimo k sodelovanju.

Leopoldina Bogataj

VIKTOR ŽAKEL

Med očeti in sinovi

Spomnili se boste, morebitni bralec, kako je bil predčasno tuji tisk — še zlasti v času Titove bolezni — poln razpredanja o t. i. potitovskem obdobju. Pisalo in govorilo se je tedaj marsikaj. Nekateri so bili mnenja, da bo po Titovi smerti takoj nastal v Jugoslaviji kaos, država bo v krvi (ali kako drugače) razpadla, kajti to je — po njihovo — umetna tvorba nezdružljivega. Drugi politični analitiki t. i. poznavalci Jugoslavije iz raznih »ost-centrov«, ali za karkoli že so se sami proglašali, so bili nasprotnega mnenja. V Jugoslaviji naj bi po smrti Tita nastopile velike težave, toda Ti-to in sodelavci so za živega oblikovali ustavno-pravni in politični sistem, ki naj bi zagotavljal ohranjanje političnega ravnoesa tudi, potem ko njih ne bo več. Omenjalo se je predsedstvo države, paritetno zastopanost republik in pokrajini oziroma narodov in narodnosti v federativnih ustanovah, homogeno in na demokratičnem Centralizmu delujejoči ZKJ in podobno kot garante trdnosti in trajnosti države in njenega družbeno-političnega in gospodarskega sistema.

In kakšno je bilo naše reagiranje na vse to? Nam — zaverovanec vse, v našo ekonomsko moč in politično modrost, prepričani, da imamo v posesti resnico, misleč, da smo osišče sodobnega sveta — lastno. Prve smo kratko malo uvrstili med zlonamerne ali kar naše zaklete državne, razredne ali kake druge sovražnika, do drugih smo bili nekoliko milejši v sodbi. Na njih — morda je tako najbolje reče — smo gledali zviška, namreč, kako sploh morejo, kako si drzejo pomisli, da bo smrt tvorca druge Jugoslavije, karizmatičnega Tita, ki je za živega storil vse za trdnost in trajnost države in sistema, lahko karkoli spremenila. Skratka: nam se ne more ničesar zgoditi, mi smo že davno pred drugimi vse premisli in domislili, vse postorili, kar je bilo postoriti treba. Titova smrt nas v tem smislu ne more presenetiti. Verjeli smo v paroško modrost: S Titom — po Titu.

Ne rečem, da niso bili tudi taki, ki so razmišljali drugače, sami zase, ve se, naglas nihče. Bil je to še enoressnični čas, kas kolektivne enosmerne zavesti, čas slepega zaupanja v vodstva, čas prepiranja v našo svetlo prihodnost.

Nastopil je dan X. Zgodilo se je, kar se je zgoditi moralno. In v začetku je teklo, kot je bilo načrtovano. Pravim, v začetku.

Potem se je začelo tisto, čemur pravimo v mitem jezikov, gospodarske in politične težave. Tuji nam nenadoma niso bili več pripravljeni posojati vagon zelenčev, ker sami nismo zmogli, so nam — gotovo ne zastonj — izračunalni našo zunanjost zadolženost, potem smo izvedeli, da je notranja zadolženost vsaj tolikšna, kot zunanja, če ne večja, v skupščini je začelo tekmovati več resnic, ki vse pogostejo niso hoteli postati ena Resnica, številna predsedstva so začela vse bolj spominjati na neke vrste intelektualno razsodišča brez prave odmevnosti v vse bolj kritični, pri tu in tam še nestrenpi javnosti. O naših problemih, težavah, zmotah, kakor kolik smo že vsakokrat poimenovali naš iz dneva in dan bolj brezupen položaj, se je začelo vse bolj kritično govoriti širomu naše ljubezni. To pa je bil tudi čas začetka ustanavljanja raznih stabilizacijskih, reformnih ali kako drugače poimenovanih — komisij in podkomisij, ki so začela ponujati recepture za ozdravitev našega gospodarstva in družbe sploh. Povod govorjenje, govorjenje, toče besed, katarze, zaključenja in preključenja, obljuhe, optimizem, črnogledost — pri tem pa se — kot zakleti — ni nič in nikjer spremenilo. Naše ekonomske stiske so bile iz dneva v dan večje, cvetela so stara in nova nasprotja med republikami in avtonomnimi pokrajina-

mi, našimi narodi in narodnostmi. Jugoslavija je začela skrbeti svet. Tako je že dlje časa, je sedaj in vse kaže, da bo to stanje še dolgo trajalo. Vsa ta kriznost, ves ta pesimizem občutek brezizhodnosti, pa kulminira prav v času, ko se spominjam dveh okroglih oblečnic: 70-letnice nastanka prve Jugoslavije in prav tolkšne obletnice udržavljanja socialistične oziroma komunistične misli. Vem, kak pedantan zgodovinar zna oporekat, a za moj tok razmišljanja, za našo analizo razmer, je sočenje teh dveh realnosti, ki že sedemdeset let v dobrem in slabem zaznamujeta naš brdoviti Balkan, nujno. Njun odnos, skrajno poenostavljen in strnjeno rečeno, se pone od odbojnosti oziroma sovraštva, preko popolnega istovetenja, neke vrste najstniške ljubezni, do sedanje produktivne kritičnosti, ki zna očistiti pojma vseh vrst ideoloških navlak, jih umestiti v fizično in duhovno realnost našega časa, iz česar edino more končno nastati moderna socialistična samoupravna skupnost enakopravnih in emancipiranih jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Tu moram tok misli nasilno prekiniti — pišem, pač, vsebinsko pa tudi prostorsk omejen prispevki — če hočem odgovoriti naslovu. Naš v mnogo čem prelomni čas želim pogledati skozi



Odperte strani

19

optiko moje generacije, generacije, ki je vkleščena med svoje očete in svoje sinove. Aludiram na Turgenjeva, a obenem — naj takoj povem, da našega položaja ni mogoče pojasniti, še manj razumeti z večnim sporom med očeti in sinovi. V čem je, vsaj po moje, jedro tolikšnih nesporazumov, pa tudi bolečih razhajanj? Spet na kratko.

Naši očetje so akterji osvobodilne vojne in revolucije. Oni so zaslужni za vse, kar je, in krivi za vse, česar ni. So avenčni razgalci tega osvobojačočega dejania v zgodbini slovenstva. Najzaslužnejši in najboljši med njimi so živelci in živijo po znani kmečki modrosti: Tebi ključ, meni luč!

Na drugi strani so naši otroci! Naše očete imajo za dobrohotne dedke, ki že dolgo sodijo v zapetek. Radi jih imajo, njihovega časa pa ne razumejo. Do nas očetov so izostreno kritični, krijejo nas za svojo brezizhodnost. Zgodovina jih ne zanima, vsakršna ideologija je zanje prekletstvo, smešijo naše svetinje, so skrajno pragmatični in strurno zazrti v prihodnost.

Mi smo kot bi Nemci rekli — zwischen generation — nekaj vmesnega. Smo otroci dinamičnega, porevolucionarnega časa. Z eno nogo stojimo v preteklosti, njeni ideologiji, smo del zmot in uspehov časa, ki ga naši otroci deideologizirajo in demisificirajo. Pretreseni smo, ker se včerajšnja velika Resnica drobi in današnje resnice, strah nas je, ker postaja očitno, da svetle prihodnosti ni več, spet postajamo to, kar smo dolgo misili, da nismo, namreč, obrobje sodobnega sveta, kar prizadeva našo privzgojeno narcisoidnost.

Ob očetih smo se postarali, ne pa delavno uspeli. Nekateri med nami še vedno misijo in delajo, kot da bi imeli dvajset let (neizveta mladost), spet drugi ne zmorejo sami po poti življenja, prosijo, rotijo očete, naj jih ne zapustijo. Saj veste: mi smo (bil) vsega zmožni — celo derogirati (večne) naravne zakone in postavljati svoje.

Položaj naše vmesne generacije

je torej objektivno težak. Mnogo med nami so zafrustrirani, delujejo bogaboječe, tu in tam (na takih ali drugačnih mitingih) besnijo njihova zatajavana čustva, drugi spet delujejo klovnsko, so neke vrste vrtavke, ki trepetajo v naglo spreminjajočih se vetrovih, ki ta čas zračijo to našo desetletno politično začlost, dobrajo se zdaj na eno, zdaj na drugo stran, so prekučniški in okosteneli konzervativci obenem. Očetje nas zmerjajo, češ da smo nevredni njihovih idej in dejanj, krošnjarji da smo, ki razprodajamo tuje, prečrunkljivi pragmatiki brez kančka vizionarstva, kar so oni skup spravili naj bi mi zapravili.

Naši sinovi nas obdelujejo z drugo strane, na sebi lasten brez-kompromisni način. Bili naj bi prodane duše, neke vrste Judeži, ki se za usrano eksistenco udinjam dedom, osmišljamo njihove neumnosti. Menča da smo, celo nekarakterne pokveke naj bi bili, ljudje, ki ne vedo za tisto črnogorsko, da j. in n. ne možem biti u jedno... Skratka za nobeno stran nismo sprejemljivi, pri nikomer ne uživamo posebnega zaupanja. Je to, kar se nam očita, res? Na to ne odgovarjam, to bi bil jalov posel. Vprašujem pa: imamo vendarle mi kako poslanstvo in če ga imamo, kaj bi to moglo biti? Odgovarjam:

Položaj naše generacije spominja na tiste živalske vrste, ki po naravnih zakonih morajo opraviti določeno dejanje (najčešče rojevanja) in ko ga opravijo, postanejo nepotrebni, preprosto odmrto. In katero je tisto dejanje, ki ga moramo mi opraviti? To dejanje je graditev med tem, kar je, kar se je dokončno in ne povratno izčrpalo, s čimer ni nihče pri nas zadovoljen. Je politični monizem bi rekli politologi, je dogovorna ekonomija po ekonomistično, je naš beg iz Evrope... je skratka vse tisto, kar toliko uničuje kritiziramo, ki pa je in ostaja naša realnost in tistim, kar naj bi bilo na oni strani — torej normalno gospodarstvo, bi rekli Ribnikar, demokratična civilna družba in pravna država, bi rekli alternativci, socialistem po meri človeka, bi rekel Kučan. Ne protestirajte, prosim, zoper moje enačenje, ostanite pri svojih predstavah, lastnem vizionarstvu. Jaz samo trdim, da je potreben most med to znano sedanjostjo in neznanu prihodnostjo. Ta prihodnost je po moje tudi redifiniran jugoslovanstvo, ki naj bo udejanjeno v državi enakopravnih narodov in narodnosti, v skupnosti, v kateri bo vsak dajalcu in prejemniku — spoštljivi kategoriji. To jugoslovanstvo ne more biti utemeljeno na zakarpatski romantiki, ilirizmu in drugih nadnacionalnostih ali iracionalnih ideologijah. Je lahko le v drugačni gospodarski in politični stvarnosti, kot jo imamo sedaj, je iskanje — ob upoštevanju vseh etničnih, civilizacijskih, kulturnih, konfesijskih in drugih razlikah — tiste minimalnega skupnega imenovalca, ki zajema skupno zunanjo politiko, skupno obrambo in skupen integralni trg.

Tisto na oni strani pa je tudi na novo osmišljen socialistem. Povnovimo že večkrat povedano: družba, ki ni ekonomsko učinkovita, demokratična, socialno pravična, ekološko znosna in v svet odprt, nima pravice do načiva socialistična!

In tam na oni strani si iskreno želim, da pride do žlahtnega spoja redifiniranega socialismu in novega jugoslovanstva in tako končno začne nastajati, se udejanjati po vsebini socialistična, po metodah delovanja pa samoupravna družba in država, ki bo garant varnega ter materialno in duhovno bogatega življenja tu in zdaj živečih.

Ko bo most zgrajen in stopimo na ono stran, bo poslanstvo moje generacije opravljeno. Tedaj naj se z nami zgodi, kar se mora zgodi: Če pa bo na tem mostu spominska plošča z napisom: Graditeljem v trajen spomin in podpis — Srečni ljudje, potem vede, da je nastopilo v Jugoslaviji carstvo svobode in sreče.

MIHA NAGLIC

Komentiramo

Od Avnoja
do razkroja

Narodi, ki živijo na ozemlju tako imenovane Jugoslavije, niso imeli in nimajo, kakor kaže, posebne sreče pri oblikovanju in razvijanju svoje skupne države.

Že-prva Jugoslavija, pravzaprav Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, ustanovljena pred sedemdesetimi leti (1. decembra 1918), je med vsem svojim obstajanjem in vse do svojega klavnega propada v letu 1941 pokazala, da je zelo zapletena in močno konfliktirala državna skupnost. Temu se pa ni čuditi.

Nova državna tvorba, ki je vse svetovne vojne, je imela zgodovinskih, gospodarskih in drugih razmer, v katerih so se razvijali jugoslovenski narodi in preteklih srednjih vred pripadniki kar številnih drugih narodov in narodnosti, živečih na tem ozemlju.

Že od vsega začetka obstajanja Jugoslavije (takšno ime ji je kralj Aleksander dal šele 8. januarja 1929, ko je uvedel svojo diktaturo) se je pokazalo, da gre v njej za nedemokratično, centralistično-hegemonistično politično ureditev, v kateri ni bilo mogoče uspešno razreševati zamotanih mednarodnih, gospodarskih, kulturnih in vseh drugih problemov, izvirajočih iz preteklosti in pojavljajočih se v novih oblikah. Za prvo Jugoslavijo je bila značilna tudi huda ne razvitost na vseh področjih njene dejavnosti in nerazvita je ostala vse do svojega propada.

Po dvajsetih letih obstoja prve Jugoslavije je npr. narodni dohodek na njenega prebivalca znašal v letu 1938 komaj 60 ameriških dolارjev (v ZDA 521 dollarjev), po splošni pismenosti pa je bila med najbolj zaostalimi evropskimi državami, saj je v letu 1939/40 obiskovalo šole le dobrih 30 odstotkov šoloobveznih otrok. Ta dva zgornja podatka kažeta seveda le splošno povprečje v državi, to pa za Slovenijo kot sestavni del kraljevine ni bilo značilno. In že v »starji Jugoslaviji so vladajoči režimi močno dušili človekove pravice in temeljne državlanske svoboščine.

Druga, avnojska Jugoslavija, kot je bila v svojih osnovnih obrisih zasnovana pred petinštiridesetimi leti na drugem zasedanju Avnoja v Jajcu (29. novembra 1943), je nastajala v pogojih okupatorskega razkosanja kraljevine in trdega osvobodilnega boja jugoslovenskih narodov, boja, v katerem so se združile vse njihove napredne in svobodoljubne sile. Res je, da je med prvimi pobudniki za ta boj bila Komunistična partija Jugoslavije, ki pa bi brez široke podpore ljudskih množic, predvsem kmečkih in razumnih, ne mogla uspeti, saj je bil delež delavskega razreda v tem boju razmeroma dokaj majhen. V skupnem boju pa je prav slovenski narod dal pomemben prispevek.

Neovrgljiva zgodovinska resnica je, da smo Slovenci že 27. aprila 1941 ustanovili svojo Osvobodilno (spočetka: Protimperialistično) fronto slovenskega naroda. Njene ustanovne skupine so že 15. junija 1941 (še pred napadom hitlerjevskih krdel na Sovjetsko zvezo) na svojem vrhovnem plenumu zapisale v svoj program »osvoboditev in združitev razkosanega slovenskega naroda, vstevši koroške in primorske Slovence ter »pravico slovenskega naroda do samoodločbe, vstevši pravico do odcepitve in združitve z drugimi narodi«.

Že pred znanimi avnojskimi sklepi v odloki se je 1. oktobra 1943 začel v Kočevju Zbor odspolancev slovenskega naroda, 3. oktobra pa je bil izvoljen stodvajsetčlanski Slovenski narodnosvobodilni odbor. Nato je bila izvoljena še 42-članska delegacija v Protifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ). Ob koncu zasedanja so odspolanci sprejeli proglašenje, v katerem so jasno izpovedali svojo voljo: »Kot prvi svobodno izvoljeni odspolanci, izbrani sredi najhujšega boja za narodni obstanek, izpovedujemo v imenu vsega borečega se ljudstva, da je slovenski narod danes končnoveljavno stopil v krog suverenih narodov.«

Med najpomembnejšimi sklepi drugega zasedanja Avnoja je bil 4. sklep, »da se Jugoslavija zgradi na demokratičnem federativnem načelu kot državna skupnost enakopravnih narodov.« Odlok, ki je bil sprejet na zasedanju, pa je v svoji drugi točki ugotovil, da se »nova Jugoslavija gradi in se bo zgradila na federativnem načelu, ki bo zagotovilo popolno enakopravnost Srbov, Hrvatov, Slovencev, Makedoncev, Črnogorcev itd.«

In vendar niti druga, avnojska federativna, »socialistična« (in že skoraj tri desetletja »samoupravna«) Jugoslavija ni izpolnila pričakovanih narodov in narodnosti, ki jo sestavljajo. Tudi ta, nova, druga Jugoslavija je danes med najbolj zaostalimi državami v Evropi (razen Albanije), mednarodni odnosi v njej so zaostreni, kot še nikoli niso bili, unitarizem in centralizem čedalje bolj izražata in uveljavljata svoje težnje, država je v tujini zadolžena za neznanske vseote, ki jih bodo morali odplačevati se pozni naši zanamci, delovni ljudje v tej državi so v hujšem najemniškem odnosu kot v sodobnem kapitalizmu, ekonomska kriza grozi večini državljanov z revščino za dolgo, nedolčeno dobo, gospodarstvo je prav tako prezadolženo, neučinkovito in brezperspektivno, družbene skupnosti so neuspešne v večini svojih dejavnosti, mladini se obeta le brezposebnost, človekove pravice in državljanke svoboščine so nenehno ogrožene, kar naprej se porajajo novi in novi »sovražniki«... Temu, kar se danes dogaja v tej državi, bi lahko rekli le razkroj.

Nova, druga Jugoslavija je v Evropi gotovo država, v kateri je bilo v vsem povojnem razvoju več ustavnih sprememb kot v katerikoli drugi državi. Ustava iz leta 1974, ki jo zdaj »dopolnjujejo«, je ž e peta po vrsti, tako da bo »nova«, dopolnjena že šesta... Bo lahko zaustavila razkroj?

Dokler bodo zvezna ustava in republiške ustawe temeljile na družbenem nauku, ki ga je čas že pošteno povozil, slonele na ideoleskih dogmah, ki se jih nekateri zagrizenci še vedno krčevito oklepajo in nas nenehno posilujejo z njimi, ne bo moč najti izhoda iz krize, v kakršno je zašla avnojska Jugoslavija, pa četudi je sam Josip Broz Tito zapisal:

»... Marxovi, Engelsovi in Leninovi spisi vsebujejo v glavnem odgovore na vsa načelna vprašanja...«

Hudo se je motil. Navsezadnje pa je bil tudi on samo človek...

RADO BORDON

Med ljudstvom in oblastjo
Ob 70-letnici Jugoslavije
in 45-letnici AVNOJ

Zivimo v državi, glede katere se že od nekdaj ne strinjam, niti kdaj je nastala, zato kaj je nastala, niti kako naj bi obstajala še naprej. Za svetovno, evropsko in srbsko zgodovino obstaja Jugoslavija od leta 1918, za večino ali za skoraj vse druge jugoslovanske narode in narodnosti je Jugoslavija nastala leta 1943 v Jajcu, za nekatero pa šele leta 1974 na Brionih. S takšno zgodovinsko in politično zavestjo bo takšna Jugoslavija le težko obstajala še naprej brez močne vojaške in policijske sile, torej bo to država brez svobode in demokracije.

Po mojem pojmovanju zgodovine smo doslej imeli štiri osnovne državno-politične oblike Jugoslavije: Kraljevino Jugoslavijo do leta 1941, avnojsko oziroma sovjetsko-partizansko do Stalinove agresije leta 1948, Jugoslavijo demokratično-samoupravne transformacije, ki se je končala leta 1968, in četrto, brionsko Jugoslavijo, ki začne nastajati z ustavnimi amandmajmi leta 1968 in se končno konstituira z ustavo in ZZD leta 1974, z oktovrano, politično nespremenljivo ustavo, ki konec 20. stoletja, in to v Evropi, v imenu socialistične revolucije in samoupravnega socializma vzpostavlja menda edino nespremenljivo, večno oziroma »božjo državo«, ki bi jo v modernem jeziku imenovali »birokratsko kraljestvo«.

Dobrica Čosić *

Koliko je pravzaprav stara ta naša Jugoslavija? Sedemdeset let ali petinštirideset? Se je 29. 11. 1943 v Jajcu res rodila nova Jugoslavija, kakor so nas učili v šoli? Ali pa se je nemara le na novo rodila oziroma prerodila starja, ki je obstajala že od »zedinjenja« z dne 1. 12. 1918? Če se je res izvalila v Jajcu in iz jajca, potem se kar samo od sebe zastavi tudi staro vprašanje: Kaj je bilo prej — jajce ali kokoš? To abstraktno vprašanje bi bilo mogoče konkreterizirati tako: Mati kokoš, p. d. koklja, se je usedla na jajca, ki jih ni sama izlegla. Koklja — KPJ — se je usedla na šestero jajce — jugoslovenskih narodov — in jih (raz)grela v ognju revolucije. Iz jajca, ki so jih izlegle druge jugoslovenske kokoši srednjeevropske, bizantinske in turške pasme na »silo«, katero so jim storili meščanski petelini, so se izvalili piščanci, ki jih je KPJ vzela za svoje in jih povedla v novo življenje.

V tem trenutku — ko koklja ne ubogajo več — nastopi petelin. Ta pa je že po naravni pot potenciala, sta se partija in njena vojska postavili nad družbo. Upravičeno ali ne — to je zdaj le še teoretično vprašanje. Praktično pa gre za to, da zdaj, v konstruktivnem času zgodovinskega miru in eponihalnih sprememb v sferi »producijskih sil«, spet sestopita nazaj v okvire civilne družbe in pravne države in dopustita mire in ustvarjalni razvoj novih družbenih odnosov. Tako bi se odprla nova pot, pot, po kateri moramo, če nočemo obstati na kurjem dvorišču sveta. Zdaj torej ni čas, da bi se vedli pohlevno in hodili s krumi spati. Naj me koklja brane, če lažem.

Ce želimo tisti, kar nas je iz avnojskega gnezda, ostati skupaj, moramo obnoviti jugoslovenski sporazum in najti novo, času primerno obliko sožitja. Zdi se, da je Jugoslavija naša usoda. In usodno je, da z njo

NEZA MAURER

SLUTNJA

Hladno potegne slutnja vzdolž telesa.

Posname uvare.
Strga laži.
Pusti golo resnico —
tako podobno
skeletu.

JE BREG?

Kar naprej
sredi derce vode.
Treba je bresti in bresti,
se opirati na palico, zvijačo,
trmo in upanje,
da te ne spodneš,
da ne zdvomiš,
vase in breg.

DOM, DOMOVINA

Črno gorijo smreke po naših bregh.

Vmes so doline,
globoke, strupene

kot grajske vöße njega dni.

Utvara je hram modrosti
na Leninskih gorah.
Jutranje sanje so venci belih cvetov
— specih golobov —
med listi sevilskih palm.

Vmes je sedem modrin,
sedem zarij,
so križi, zvezde, srpi, kladiva
in vidno rastoči mesec.
A sonca nikjer.

BEDA

Beda je prava beseda
za to stanje.

Več slovanskih jezikov jo pozna.
Pomeni so različni.

A vselej je srž
nekaj ponizjujoče hudega.

Beda.

Rumena zvezda v času nacizma.
Beda — obsojena,

izločena,

prezirana.

Razlika je le v tem,
kako si jo kakšna družba
spravlja pod noge.

Beda.

Ne obstaja noben — izem,
ki je ne bi skrivaj gojil.



PREKALITEV

Od neprestanih stisk,
prerivanj skozi zapreke
otrdiš in se zgledis.

Postane je klenko ogledalo:
Tvoja dejanja
so nehoten posnetek tistih,
ki jih tebi storijo.

KÓLO

Pleši!
V kólu si —
in nikomur ni mar,
če si se naveličal,
utrudil, izmucil.

Zivljenje ni vaška veselica.

Vinko Hafner, član centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije

Sestop z oblasti za partijo ne sme biti korak v prazno

Ko že govorimo o sestopanju partije z oblasti, to ne pomeni, da se s tem odreka tudi potrebnemu vplivu na oblast, na državo in vse njene institucije. Ta bo še dolgo zelo pomembno orodje za doseganje začrtanih družbenih ciljev. Zato se za svoj vpliv na oblast borijo vsa politična gibanja, napredna in nazadnjaška. Torej se tudi Zveza komunistov kot revolucionarno delavsko gibanje temu vplivu ne sme nikoli odreči. Sicer bo njen vpliv takoj zamenjal drugi z drugačnimi, manj naprednimi ali celo čisto nazadnjaškimi cilji. Ko torej zveza komunistov sestopa z oblasti, mora vedeti, kam in kako sestopa, sicer lahko sestopi v prazno. Tako med drugim razmišlja v pogovoru za Gorenjski glas član centralnih komitejev Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije Vinko Hafner. Z njim smo se pogovarjali v času, ko avnojska Jugoslavija slavi 45 - letnico spočetja, hkrati pa smo vsi skupaj vkovani v razmere, sredi katerih je avnojska zasnova državnosti na federalni in na republiški ter pokrajinskih ravneh na težkih preizkušnjah, naše iskanje boljše prihodnosti pa je še vedno podobno tavanju v megli.

Petinštirideset let je od drugega zasedanja Avnoja v Jajcu. Vi ste najmanj toliko časa aktivno sovarjali jugoslovansko in slovensko delavsko in komunistično gibanje in kot dolgoletni komunist gradili ljudsko, socialistično, samoupravno državo in oblast na avnojskih osnovah. Kje, menite, smo zavili z avnojske poti, čeprav nanjo prisega?

Omenjate moje dolgoletno družbeno delovanje. To pojmujem predvsem kot priznanje. Obenem pa to razumem tudi kot obzirno opozorilo na mojo soodgovornost za sedajo gospodarsko in družbeno krizo, v kateri smo se znašli po štirih desetletjih graditve nove avnojske Jugoslavije in socialistične, samoupravne družbenе ureditve. Saj veste, da se zdaj pogosto poskuša izničiti vse, kar smo v tem obdobju dobrega dosegli, komunisti, zlasti nas starejše, pa se označuje kot glavne krivce za sedanje hude težave. Kaj je od tega res, se bomo gotovo še pogovarjali. Gledate avnojskih temeljev, za katere pravite, da jih ne spoštujemo, pa menim takole: temeljno avnojsko načelo, sprejeti v Jajcu in potem ustanovljeno s prvo ustanovo leta 1946, je graditev nove Jugoslavije kot federativne skupnosti svobodnih in enakopravnih narodov in narodnosti. To načelo smo vseskozi uspešno uveljavljali, najpopolnejše pa z ustanovo iz leta 1974. To načelo in z njim tudi slovenska suverenost s sedanjimi ustavnimi spremembami nista v ničemer ogrožena. Nasploh mislim, da bi morali imeti tudi Slovenci več zaupanja v federacijo. Mnogo smo storili tudi pri uveljavljanju tistih avnojskih načel, ki se nanašajo na graditev ljudske, delavske oblasti oziroma nove naprednejše in pravne socialistične družbene ureditve.

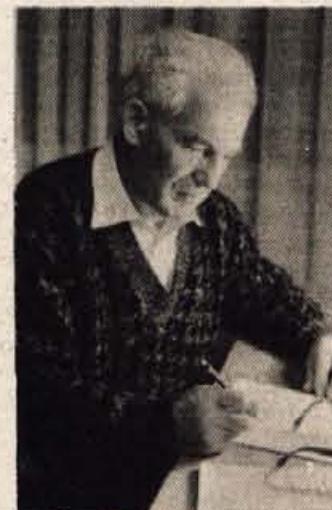
Ko ste vodili slovenske sindikate, ste stalno poudarjali, naj bo delavec gospodar vsega. To geslo se ne uresničuje. Smo preverjni, nenačelnici, se bojimo delavskih oblasti...

Spet moram oporekati vaši trditvi, da se to geslo sploh ne uresničuje, da je za zadaj samo beseda. Od zmage ljudske revolucije in sprejema zakona o delavskem samoupravljanju leta 1950 pa tja do osmedesetih let smo kljub vsem oviram in odporom dosegli pomemben napredok pri uveljavljanju delavca kot resničnega gospodarja nad pogoji in rezultati njegovega dela. Bilo je obdobje, ko so delavci razpolagali z več kot dvema tretjinama dohodka in imeli vsaj skromen vpliv tudi na porabo ostale tretjine. S poglabljanjem gospodarske krize po letu 1980 ne je odločanje zožilo na dobro polovico dohodka, na tako imenovano enostavno reprodukcijo. S takšnim zmanjšanjem materialne osnove samoupravljanja se je občutno zmanjšal tudi delavčev interes za uspešnejše gospodarjenje. Vendar se vse to ne dogaja

predvsem zato, ker bi bili prevni, niti zato, ker bi bili nezačnici in ker bi se bali delavčeve oblasti. Bistven vzrok za očitno zoževanje samoupravljanja namreč ni v birokratiskih odprtih, temveč v gospodarski stagnaciji in nestabilnosti. To se še posebej izraža v zniževanju gospodarske učinkovitosti in življenjskega standarda večine delavcev, najbolj pa seveda v podivjani inflaciji. V takih pogojih celo direktor težko preverja rezultate gospodarjenja. Kako naj potem to dela delavec za strojem? Ta je sedaj preokupiran s svojimi popolnoma eksistenčnimi vprašanji. Zato ga zanimata predvsem višina osebnega dohodka in varnost delovnega mesta, vse drugo pa, čeprav nerad, prepriča tovarniškemu vodstvu in državi. Zato bi vsak očitnejši korak k večji gospodarski stabilnosti ter povečanju proizvodnje ter dohodka bolj kot vse drugo pripomogel tudi h krepiti delavčeve oblasti oziroma samoupravljanja. Upajmo, da bodo napovedane dopolnitve gospodarskega sistema in preudarnejši ukrepi tekoče gospodarske politike že prihodnje leto pripomogli k uresničevanju teh ciljev.

Gospodarska reforma nas edina lahko reši, vanjo moramo biti prepričani in se zanj toči, če želimo gospodarsko, politično, družbeno umiriti. Takšna, zdrava reforma pa nujno prinaša elemente kapitalističnega gospodarjenja. Je takšna sploh družiliva s sistemom socialističnega samoupravljanja. Nekateri ekonomisti trdijo, da je to korak k restavraciji kapitalizma.

Verjetno mislite na take reformske ukrepe, kot so na primer doslednejše uveljavljanje tržnih zakonitosti, širitev različnih oblik lastnine, torej tudi zasebne, možnost skupnih vlaganj in udeležbe na dobičku, večji obseg zaposlovanja pri zasebnikih, povečanje zemljiškega maksimuma in podobno. Mislim, da takšni ukrepi niso v škodo, temveč so predvsem koristni za napre-



ugotovitvijo, da takšna različnost pomaga k družbenemu napredku.

Glede različnih alternativnih gibanj in razmišljaj mišlim, da je večina teh res prej v korist kot pa v škodo družbenemu napredku. Bistvo je, ali so usmerjene v podporo uspešne graditve socialistične samoupravne družbe ali pa proti njej. Pojava takšnih gibanj pa je predvsem dokaz doseganja ozkosti in togosti v delovanju socialistične zveze, sindikatov in drugih družbenih organizacij, vključno z zvezo komunistov. O političnem pluralizmu bi dejal, da je bilo nekaj tega že doslej in bo tudi v prihodnje vedno prisotno. Očitna različnost in protislovost socialističnih interesov posameznih družbenih slojev, poklicev, nacionalnosti, veroizpovedi in podobno že sama po sebi povzroča določeno različnost političnih naziranj in družbenega delovanja ljudi. Stremeti moramo torej za tem, da bi se vse mogoče razlike in političnih naziranj ljudi v zvezi komunistov in celotni družbi gibale v okviru, ki ga pojmujem kot pluralizem samoupravnih interesov in socialistično demokracijo. Kadar se pa določena idejnopolitična naziranja strenejo na osnovi samostojnega političnega programa in se oblikujejo kot samostojno politično gibanje oziroma stranka, potem je to politični pluralizem oziroma večstrankarski sistem meščanskega kova. Leta pa lahko še bolj razdvaja v in onemogoča še tisti minimum družbenega soglasja, ki je neobhoden za uspešen družbeni razvoj. To še zlasti velja za način internacionalno jugoslovansko skupnosti, ki bi jo večstrankarski sistem oziroma politični pluralizem samo še bolj razdvajal in otežil njen uspešen razvoj na avnojskih temeljih.

Sedemnajsta seja. Prelomna seja, seja pričakovani in upov, smo govorili in pisali. Dobar mesec po njej spoznavamo, da samo seja stvari v partiji in državi ne more dati na pravo mesto. Se bo množica besed udejnila. Bomo morali čakati na 19. 20. sejo...

Od 17. seje se je preveč pričakovalo, zato je marsikoga razočarala, če veliko govorjenja, malo koristi. Vendar mislim, da je bila ta seja prelomna v tem, ker je pokazala resno zaskrbljenost tega organa nad sedanjim neugodnim družbenim stanjem in v veliki meri poenotila njegove poglede na smer in načine njegovega postopnega prevladanja. Okrepila je torej zavzetost komunistov za uspešno uresničevanje treh reform: gospodarske, politične in partiske. To je bilo očitno tako iz referata predsednika Švarja v zavetni razpravi kot tudi iz sprejetih sklepov. Vendar sama seja ni mogla spremeniti danih družbenih in gospodarskih razmer. Za kaj takega bo res treba počakati še na nekaj sej, vendar ne predvsem centralnega komiteja, temveč mnogih drugih neposredno odgovornih družbenih organov. Vendar upam, da bomo že v bližnjem obdobju lahko ugotovili tudi ugodne družbene učinke 17. seje. To bomo lahko preverjali že na naslednji 19. seji CK ZKJ, ki bo obravnavala gospodarsko reformo in gospodarsko politiko v prihodnjem letu.

Kot član centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije ste bili pred nedavnim v Vojvodini. Kakšne so tam zdaj razmere po zamenjavi vodstva.

Pred kratkim sem bil na tri-dnevnu obisku v občini Su-

botica, kjer sem obiškal več delovnih organizacij in ustanov ter eno krajevno skupnost in se udeležil sestankov tamkajšnjih osnovnih organizacij. Moram reči, da so me povsod gostoljubno sprejeli in mi pomagali čim bolje opraviti mojo nalogu. S tako kratkega obiska seveda ne morem dati neke poglobljene ocene tamkajšnjih gospodarskih in družbenih razmer ter delovanja zveze komunistov. Kljub mnogim kritičnim razpravam in očitnim težavam sem vendarle dobil vtis o precejšnji politični stabilnosti na tem območju, o napredni gospodarski usmerjenosti in o njihovem prizadevanju za čim boljše sodelovanje z drugimi območji Vojvodine in Srbije ter s celotno Jugoslavijo, torej tudi s Slovenijo. Osebno pomembni so dobri odnosi med številnimi narodnostmi na tem območju, ki jih zadnji politični dogodki niso občutno neprizadel. Tu tudi ni nobenih dramatičnih ostavk vodilnih ljudi. Še več. Dosedanji predsednik predsedstva občinskega komiteja ZK Boško Kovačević je bil, kot veste, pred kratkim izvoljen za predsednika predsedstva pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine.

Kako so vas sprejeli v Vojvodini, saj ste bili le predsednik komisije, ki se je ukvarjala s sporom med srbskim in vojvodinskim partiskim vodstvom zaradi prihoda in protesta Srbov in Črnogorcev s Kosova v Novem Sadu 9. julija leta in ste o tem počeli na 17. seji. Prav gotovo pa tudi vas svaril kazalec Milošević in tovarišem iz srbskega vodstva na tej seji še ni pozabiljen.

Seveda so me večkrat vprašali tudi o mojem nastopu na 17. seji CK ZKJ. Pojasnil sem jim, da s svojo razpravo in uperjenim prstom nisem nikomur grozil, najmanj pa srbskim komunistom in srbskemu narodu, kot so mi drugod nekateri očitali. Želel sem po svoji vesti in z najboljšim načinom srbske tovariše opozoriti, da bi z napačno usmeritvijo napovedane razprave v njeni novi partijski bazi o izglasovanju nezaupnice članu predsedstva CK ZKJ Dušanu Čkrebiću lahko v mnogočem razrednotili tisto, kar smo na tej seji dobrega dosegli. Verjetno nekateri z mojo razlagijo niso bili povsem zadovoljni, vendar so jo sprejeli brez oporekanj in zajedljivosti.

Za konec vaše praznično sporočilo za dan republike.

Praznjujem v težavi gospodarski in družbeni krizi, kar povzroča upravičeno nezadovoljstvo ljudi in njihovo resno zaskrbljenost ne le za svojo usodo, temveč tudi za prihodnost te avnojske Jugoslavije in Slovenije v njej. V takšnem zamračenem in zatohtlenu vzdružju vedno potihnejo drugi ptičji, oglašajo pa se vsi mogoči skovirki, ki izničujejo vse, kar je bilo doseženega, in že napovedujejo pokop te države in njene družbene ureditve. Vse to nas, komuniste, in delovne ljudi ne sme omajati in prepričati, da sta avnojska federativna in neuvrščena Jugoslavija in socialistična samoupravna družbena ureditev naša edina zanesljiva in srečna prihodnost. Vem, da to zveni pridigarsko, ker se bomo morali že v bližnjem obdobju spoprijeti z novimi težavami in preizkušnjami. Vendar upam, da bomo lahko že ob naslednjem praznovanju 29. novembra ugotovljali nekaj očitnejših rezultatov pri uspešnem pregovaranju sedanje krize na Gorenjskem, v Sloveniji in celotni Jugoslaviji!



V slovenski družbi pa je mišljenjska različnost vedno bolj prisotna. Izraža se v novih družbenih gibanjih in zahtevah po političnem pluralizmu, bodisi v SZDL ali povsem samostojnih političnih strankah. Soglašate z

DANICA ZAVRL ZLEBIR

Delavec do onemoglosti zateguje pas

»Pod režimom velesrbske nadvlade, zlasti v njeni šestojanuarski in današnji obliki, je bil slovenski narod gospodarsko strašno izmozgan. Proizvodi slovenskih delovnih sil so šli in še gredo v nenasitna žrela belgrajskih bank, dočim je slovenski delavec, slovenski kmet in sploh slovenski delovni človek zapadel v neizrekljivo bedo in pomanjkanje. Zato zahteva slovensko ljudstvo tako gospodarsko politiko, ki mu bo povrnila škodo, ki jo je pretrpel, tako gospodarsko politiko, ki bo Slovenski narod gospodarsko osamosvojila ter zagotovila slovenskemu delovnemu ljudstvu človeka vredno življenje. Teba je prenehati s centralizacijo raznih fondov, izjemnimi davki za Slovenijo in demontažo slovenske industrije; treba je zmanjšati davke; treba je dati Sloveniji finančnih sredstev v sorazmerju z vplačanimi davki; treba je zvišati plače in skrajšati delovni čas; izboljšati delovne pogoje in socialno zakonodajo. Izdati se mora nova uredba o minimalnih mezah mesto današnje, ki strašno poslabšuje položaj delavstva; treba je urediti odplačevanje kmečkih dolgov z državno pomočjo na račun bogatih izkorisčevalcev; treba je priskrbeti kmetu poceni kredite, sanirati zadružništvo in ga dati v roke delovnim kmetom ter podpreti kmeta v njegovih vsakdanjih težavah. Prav tako se mora izboljšati položaj vseh ostalih ljudskih slojev, zlasti je treba zaščiti male trgovce in obrtnike pred brezobzirnim upropaščenjem s strani domačih in tujih velekapitalistov in kartelov. Slovenija je bila posebno zapostavljena pri izvrševanju javnih del, zato propadajo naše ceste, železnice in vse druge naše javne naprave. Slovensko ljudstvo zahteva obnovno starih in graditev novih javnih naprav.«

(Iz Manifesta ustanovnega kongresa KP Slovenije leta 1937 na Čebinah).

Pogodba med partijo in delavskim razredom

Izbira navedka iz čebinskega manifesta je morda videti zlonamerne, toda besede iz tedanjega socialnega programa kar kličejo po primerjavi z današnjim trenutkom. Pustimo ob strani tedanji narodni in politični program delavske partije, ki bi mu prav tako lahko poiskali aktualno vrednost, in si oglejmo današnjo podobo delavskih razmer. Kot tedaj se tudi danes delavec bori, da bi enostavno delo dobilo svojo ceno z najnižjo (imenujmo jo v bogokletnem nekdanjem jeziku) mezzo, v današnjih socialnih nemilih (stavkah in moničnih obiskih skupščin) terja višje plače, da ne bi ob skokovito naraščajočih življenjskih

stroških »zapadel v neizrekljivo bedo in pomanjkanje«. Cetrta današnjega delavstva je v domala enakem položaju kot pred pol stoletja tedanji delavski razred. Njega dni je slednji predstavljal tretjino slovenskega prebivalstva, večina je bil kmečki živelj, prav tako beden in obubožan kot delavski proletariat, zato čebinski socialni program tudi zanj tako trdovratno zahteva bolj človeške razmere. Današnji delavec je, kakor mu je tedanji komunistična stranka tudi obetala, na oblasti, toda le normativno. Manevrski prostor njegovega vladanja se namreč spriča državnega intervencionalizma vse bolj oz, vse manjši je delež družbenega bogastva (ali danes revščine), o katerem lahko odloča. Če poenostavimo: dandanašnji mu preostane le odločanje o tistem dele-

žu, ki mu 15. v mesecu ostane v kuverti, pa še tega mu neodvisno od njegove volje domala v celoti pojedo nerazumljivo visoki življenjski stroški.

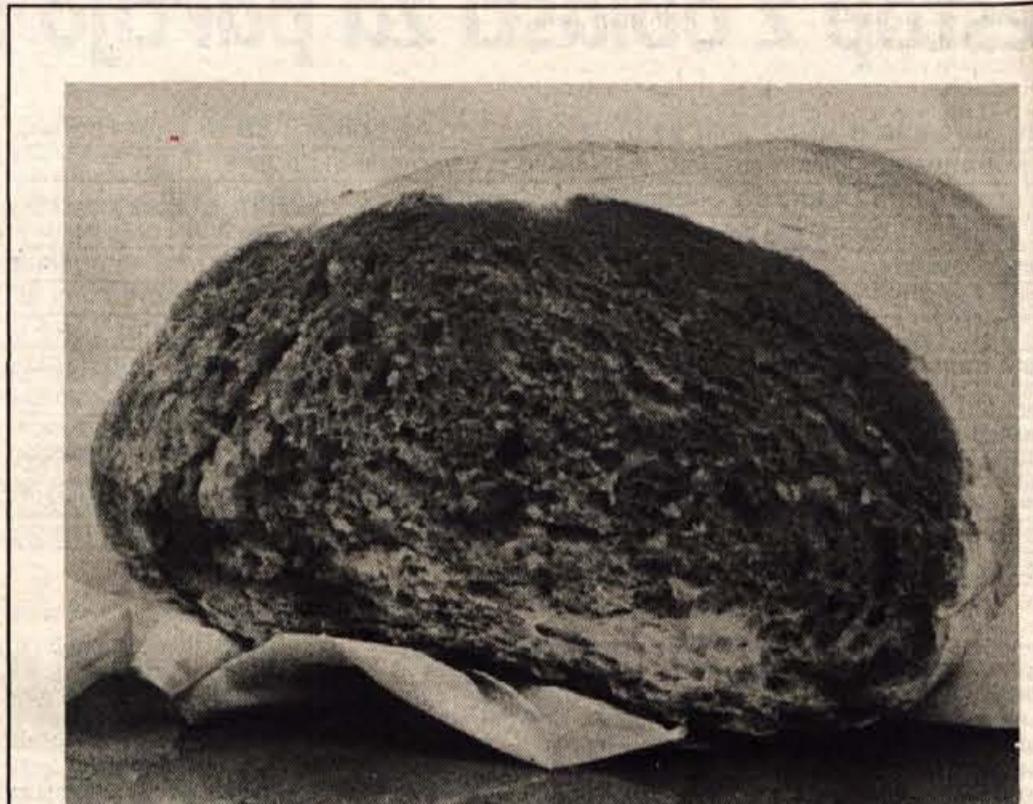
V čas čebinskega kongresa se že »pogodba«, ki sta jo sklenili delavski razred in partija: delavski razred bo partiji pomagal na oblast, ona pa mu bo zagotovila znosno življenje. Dolga leta lagodnega življenja, ki pa ni slonelo na domači akumulaciji, proletariat ni terjal, da bi mu pogodbeni partner polagal račune. Danes ko tujeva denarja ni več na posodo, ko je treba tujini vračati nakopičen dolg, tudi na račun skrajnega varčevanja pri plačah, se je dolgoletna sloga začela krhati. Delavski razred vse glasneje opominja na dolčila nekdanje pogodbe, trka na odgovornost spriča neizpoljevanja in terja sestop z oblasti.

Težko je postaviti mejnik, ko se je sesula iluzija o znosnem življenju. Za 80. leta je značilen nezadržen padec življenjskega standarda, letos pa ga je pognoalo še bolj strmo navzdol. Spomnimo se intervencijske zakonodaje, ki je rast plač omejila na 119 odstotkov, kar je ob strahotno povečanih življenjskih stroških domala polovico delavstva pahnilo pod sam eksistenčni minimum. Ker so bili socialni pritiski le prehodi, omejene plače so delale škode tudi delovni motivacija in s tem produktivnosti. Hkrati pa so se vse bolj približevale uravnivovalki, so se v rezervni vladni minuti mesec odločili popustiti in dopustiti 140-odstotno rast brutnega plača (nadprečnim gospodarjem celo 152). Spričo tega že vsepovsod prihaja do rasti osebnih dohodkov, kar bo ljudem pred koncem leta sicer napolnilo presahle žepe in pomirilo duhove, spodbodlo pa bo tudi inflacijo. Standardu ne bo veliko pripomoglo, kljub omiljeni zakonodaji bo do konca leta raven izplačanih dohodkov realno 19 odstotkov pod lanskim.

Siti, oblečeni in obuti

Naj jim gre ob kratkotrajnih vzponih in strmih padcih standarda še slabše, še vedno so ljudje večidel siti, zadovoljivo oblečeni in obuti ter s primereno streho nad glavo, čeravno delavska partija v svoji viziji države blagostanja ni imela v mislih tako neskromnega idealja. Pa vendar se mora po domala Abrahamovem obdobju, kar se je rodila misel o vladajočem in dobro živečem delavskem razredu, danes vse več ljudi zadovoljiti že z malim. Neizpodbitni statistični dokazi kažejo, koliko človek potrebuje za življenje in koliko zanje z zaslужkom od dela dejansko dobi.

Institut za ekonomske raziskave v Ljubljani zadnja leta izračunava, kolikšni so povprečni življenjski stroški za posamezne tipe gospodinjstev. V potrošni košarici je zajeto



vse mogoče, od hrane, stroškov bivanja, obleke, obutve, prevozov, do izobraževalnih in kulturnih dobrin, nato pa izračunano, koliko je vredna povprečna košarica in koliko je potrebno za minimalno zadovoljevanje vsakdanjih potreb. Po najnovejših statističnih podatkih so minimalni življenjski stroški za 3-člansko družino v septembri znašali 1.270.000 dinarjev, povprečni pa 2.120.000. 4-članska se je ob minimalnih stroških preživelata z 1.580.000 dinarji, ob povprečnih pa z 2.640.000 dinarji.

Če bi torej 4-članska družina hotela zadovoljivo živeti, bi ji bila septembra potrebna dva osebna dohodka, vredna po 1.300.000 dinarjev. Taka plača pa v naših razmerah velja že za visoko, saj je septembra povprečna slovenska plača znašala samo 697.000 dinarjev. Pri teh življenjskih stroških bi bile potrebne že skoraj štiri povprečne plače, da bi potešili povprečni standard 4-članske družine. Z dvema povprečnima dohodkoma, nekaj manj kot 1.400.000 dinarjev, lahko pokrije le minimalne stroške, pa še to zgolj 3-članska družina, medtem ko 4-članski do minimálnega pokritja stroškov zmanjka kar 14 odstotkov.

Zivljenje se, kot je videti, nič kaj ne ravna po statistiki. Sodec po izračuni življenjskih stroškov za junij, ko je 3-članska družina ob minimálnih stroških preživelata z 928.000 dinarji, 4-članska pa s 1.157.000, so se stroški v četrtek leta dvignili za 26 odstotkov.

Povprečna plača, tedaj vredna 570.000 dinarjev, je zrasla le za 18 odstotkov. Ob takšnem realnem padanju standarda je vse manj ljudi, ki si lahko do roba napolnijo potrošno košarico. Že lani ta čas so ugotovljali, da le 20 odstotkov slovenskih gospodinjstev uspe zadostiti povprečnim življenjskim potrebam, 40 jih pokriva le minimalne življenjske stroške, prav toliko pa jih živi celo pod najnižjo življenjsko ravno. Desetina slovenskih družin, med najbolj ogrožene sojido zlasti tiste z več otroki in samska gospodinjstva, pa gre celo tako slabo, da si mora dobesedno odtegovati od ust, saj varčuje celo pri neobhodnostih, kot sta hrana in stanovanje. Letos je slednja skupina brža pridobila še kak odstotek več.

Siva ekonomija pomaga povezovati konec s koncem

Skrb, kako večina slovenskih družin sploh preživí, je ob osupljivih ugotovitvah docela ute-

Hrani se še ne odrekamo

Justinovi sodijov srednji sloj. Zakonca sta srednje izobražena, delata v negospodarstvu (on v milici, ona v vzgoji), z dvema dohodkoma preživljata 5-člansko družino. Starejša hči je v 2. razredu osnovne šole, mlajša v vrtec, sin pa še v jaslih. Žive v dvojnopolobnem družbenem stanovanju na Planini v Kranju, kamor so priselili pred 6 leti.

Oktobra sta zaslužila 770 (ona) in 1.400 (on) tisoč dinarjev, pri čemer je v njeni plači zajet tudi majhen poračun, v njegovi pa nedeljsko, nočno in nekaj nadurnega dela. Oktobra je imela torek družina, ki nima nobenega drugega denarnega vira, za preživetje 2.170.000 dinarjev. Toliko je po izračunih Inštituta za ekonomske raziskave septembra zadoščalo za pokritje povprečnih življenjskih stroškov 3-članske družine. Za povprečno življenje 5 ljudi bi morali imeti skoraj milijon več.

S plačo najprej družina poravnava tekoče stroške: odkar jim ne priznavajo več subvencije, plačujejo za stanovanje polno ceno, oktobra je znašala stanarinu z ogrevanjem 220 tisočakov. Za elektriko so plačali 54 tisoč dinarjev, za otroške jasli 135 tisoč, za vrtec 80 tisoč, za šolsko kosiilo in malico 65 tisoč. Mlajšima vrtec subvencionira, do otroškega dodatka pa zradi preseganja cenzusa nimajo pravice. Tekoči stroški, izvzemši telefon in časopise, so jim torej oktobra pobrali 554 tisočakov. Za hrano, pravijo, namenijo pretežni del družinskega fonda. Tedensko »pojedo« od 200 do 300 tisočakov: pri treh majhnih otrocih namreč vsaj pri hrani nočijo stiskati. Res pa je, da marsikaj pridelajo na domačem vrtu, meso pa kupijo enkrat ali dvakrat in shranijo v skrinji kljubuje tudi cenovni šokom. Mesečni izdatki za hrano znašajo med milijon in milijon 200 tisočaki, torej gre za najosnovnejše življenje od milijona in pol do milijona 700 tisočakov mesečno. Oktobra jim je torej ostalo med 300 in 500 tisočaki, s čimer komaj oblečejo enega otroka.

Klub vsemu sodijo, da žive zadovoljivo, čeprav jim je stanovanje že malce pretesno. Tudi avto imajo, dve leti staro stoisko, dopust si tudi se privoščijo, resa le 7 do 10 dnih na domači obali in v počitniškem domu. Za ostale užitke pa že zmanjša denarja. Ob visokih življenjskih stroških in inflaciji ni mogoče ničesar privarčevati. Večje nakupe si privoščijo ob kakem poračunu (z zadnjim so otroki oblekli za zimo), s kreditnimi boni ali na čeke z obročnim odplačevanjem. Ko so pred kratkim kupovali gospodinjski stroj, so jim posodili starši - brez obresti in z dolgo dobo vračanja.

Čeravno skrb za 5-člansko družino in nenehno računanje, kako povezati konec s koncem, jemlje veliko energije, pa oba zakonca študirata ob delu. Če bi šli stroški šolanja v njuno breme, to najbrž ne bi bilo mogoče.

meljena. Na srečo se znajo ljudje iznajdljivo prilagoditi križi. Če z dvema plačama, zasljenima z rednim delom, ni mogoče zagotoviti normalnega življenja, je treba poiskati rezerve. Ljudje se pehajo za dodatnim zaslужkom, sami šivajo in pletejo, hrano pridelujejo na domačih zelinikih, bolj ali manj večje opravljajo enostavna gradbena dela na domačijah, iščajo vse mogoče kreditne možnosti, pomagajo si s prihranki (zlasti deviznimi), hlastajo za honorarnimi deli (zadnje čase je sila mikavino in donosno prodajanje knjig od vrat do vrat)... Vsega tega, priznamo, tako imenovana Sumijeva metoda izračunavanja življenjskih stroškov ne vključuje. Na pohod je torej zloglasna »siva ekonomija« in še dobro, da je, saj ob očitnem siromašenju ljudi vsaj za silo napolnijo ogrožene sojide zlasti tiste z več otroki in samska gospodinjstva, pa gre celo tako slabo, da si mora dobesedno odtegovati od ust, saj varčuje celo pri neobhodnostih, kot sta hrana in stanovanje. Letos je slednja skupina brža pridobila še kak odstotek več.

davek pri ljudeh, ki so v garanju za golo preživetje že do mala razloge. Zaradi preobremenjenosti z dodatnim delom ne le da tripi kakovosten v ustvarjalnost delavcev, osnovnega dela, ljudi tudi ne znansko utruja, jim najed zdravje, jemlje prosti čas, odzaja se družine, da o motivirnosti za izobraževanje ali celo družbenopolitično aktivnosti ne govorimo. Če ob tem krutih ugotovitvah parafrasira Marx: najprej mora človek jesti, piti, se oblačiti in stanovati, nato šele se ukvarjati z umetnostjo, znanostjo, religijo... In spet smo pri začetku pri človeku, ki zadovoljuje zgolj najosnovnejše življenske potrebe, ki skrbi le za energetsko reprodukcijo, kar je edinstveno reprezentativno. Komunistična stranka pred pol stoletja očitala izkrijevalskemu kapitalizmu, da se namenila to preobratiti. Da se po tolikih letih vraca bumerang, je najbrž vprašanje njenje odgovornosti.

Marjan Šmid - Drzni:

Vse bolj smo postajali vločki

Tudi ta dan so vremenari uganili: na Primorskem so napovedala burjo in bolj se je dan nagibal v večer, bolj je po Selškem in po Železnikih pihalo. Kovaški vrh je kar vrzel, listje je nosilo po Racovniku. Čisto od podnožja je Kovaški vrh strm. Pošteno so se morali namučiti nekoč kovači, ko so vsak s svojega koščka prege spravljali drva v dolino. Kovači, Schmiedi po nemško. Zaradi je toliko Šmidov in Železnikov in tod okrog.

Med samimi mogočnimi zivoji starih fužinarskih hiš na Racovniku se stiska njegova majhna hišica. Nekoč je bila to Jegličeva bajta. Pripravljene mi o revščini v Železnikih, o teh otrocih. Imel je to srečo, da je bil njegov oče glavnega llapec pri Jegliču, na posestvu dobro gospodinjo, ki je skrbela, da so tudi družine njenih poslov imeli jesti. Vladala pa je lakota, ljudje so bili brez debla, da so moški delali čipke, ki jih prinašali naokrog trgovci, preprodajalci. Njemu je bilo celo dano, da je šel v solo. Dve leti meščanske je naredil, potem ko ga oče ni mogel več vzdrževati, se je šel v Šiško izdati za ključavniciarja. Ob okupaciji je prišel domov in nekaj mesecev delal na vojaški cesti na Ratitovcu, potem ga je Arbeitsamt kot kovinarja premestil in LGW v Kranj. Potem je sledilo organizatorsko delo, Begunje, Kraut, zatem pa partizanska leta, ko je bil kurir, od četnega do štabnega, po oficirski soli v Črnomlju je postal radiotelegrafist s svojo radiooddajno postajo od Bele krajinje do Primorske in do osvobojene Gorice. Od 1944 je na posebnih nalogah Ozne po vojni do Štajerski preganjal bande...

Napaka za vse življenje

Predstavljam si ga v letih takoj po vojni. Visokega, viteškega, temnega, v obveznem usnjarem jopiču ali celo plašču, kakrsne so nosili Oznovci. On je moral biti še bolj preprljiv, kajti podoben je bil Stalinu. Še danes je, le da nima njegovih brk in pogled je odkrit, v očeh nasmej. Nak, Stalinhov brkovi ni nikoli nosil. Krajše, drugačne. Zaradi Stalina tudi ni nikoli imel težav. Ob času Informbiroja je lepo odnesel in tudi nobenemu iz njegove partiskske celice se ni nič zgodilo.

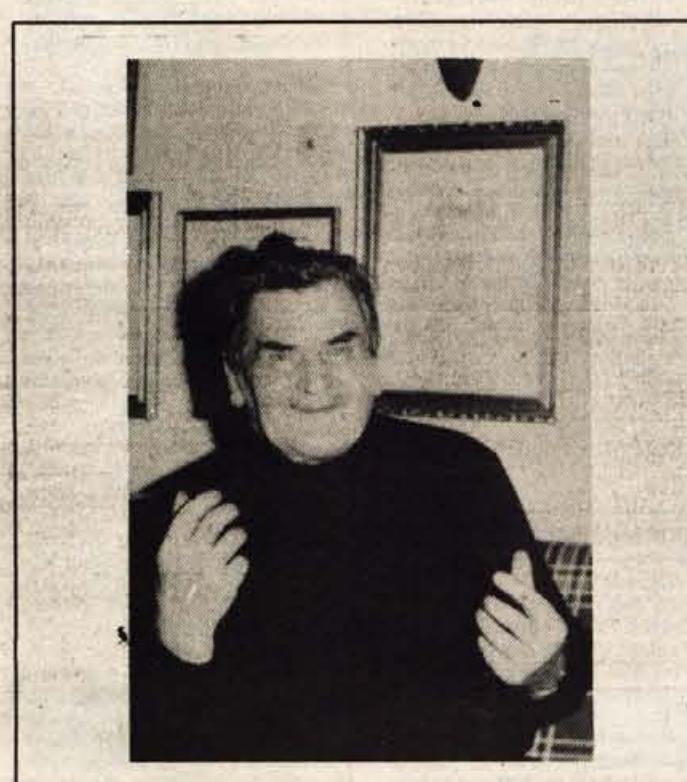
Nobenih posebnih zaslivanj, nobenih mučenj. Iz Begunja so Marjana z drugimi zaporniki vred poslali v delovno taborišče Kraut in ga konec leta 1942, ko je bil pred njimi vpoklic v nemško vojsko, skupaj s številnimi Stražišani, Pavletom in Janezom Bajžljem, Jožetom Omanom - Pušnjem in drugimi kot neobrezenjem spustili domov. Organizirano naj bi odšli v partizane. Pripravljali so "mobilizacijo" petnajstih Železnikarjev, vendar se je on moral umakniti prej. 7. januarja 1943 je bil on v četi. Začel je kot deseter v četi, bil nato postavljen za komandirja bataljonskih kurirjev, kasneje pa je bil postavljen za kurirja štaba cone pri dr. Brileju. Avgusta 1943 je bil sredi vojnega meteža v Žirovski hajki, zatem v Kravji peči. Zadnje dni pred kapitulacijo Italije so začeli napadati Grčarice. Med oktobrsko ofenzivo je bil v Suhih krajini. Ko je bil formiran odsek za zvezne pri VII. korpusu, ga je dr. Marjan Dermastja - Urban premestil tja za pomočnika pri radiooddajni postaji. Marca 1944 so ga poslali v Črnomelj v oficirsko šolo, na radiotelegrafski tečaj. Z veliko, nerodno radiooddajno postajo, ki so jo s padalom odvrgli zavezniki in ki je sicer sodila na džip, in za partizansko vojskovanje ni bila primerna, so se potem mučili čez Mošun, Trnovski gozd, Vojsko in vse do osvobojene Gorice.

Ko se je 20. marca 1942 znanec za begunjskimi zidovi že izgledalo vse normalno. Prijeli so ga pač, ker je delal, veliko delal od samega začetka. Časpisce in literaturo je nosil v dolino, orožje in bombe za borbo v Dražošah, z obema Zagorjem je bil v zvezi ter z Ivanom Bertoncljem - Johanom. Delavškem domu v Kranju, ki je bil sicer Škrbčeva ustava, a je bilo pravo leglo odpora, je stanoval skupaj s Karom Leskovcem, kasnejšim komandantom Prešernove brigade, Jankom Kraljem - Zvonkom, kasnejšim komandirjem kurirjev na Koroškem. Tu se je povezal s kranjskima skojevci Stanetom Rantom in Horisom Ručigajem. Kako so začeli Karel Leskovec, lepo opisuje v svoji prvi knjigi.

Tisto jutro, ko so aretirali Ranta, je Marjan ušel iz tovarne, da je pri Rantu doma pospravil dokaze, orožje, literaturo, odpeljal na varno Staneta Zagara ml., ki je prišel tisto noč, da bi imeli zvezrej sestanek. Boris je takrat uspel 20. marca 1942 so prisli ponj v tovarno. Le nekaj dni prej je spet vzpostavil zvezo, ki je bila zaradi Kumerdajeve

Izjava o molčenosti

"Vsak je podpisal," razmišlja danes Marjan Šmid. "Podpisal si izjavilo o molčenosti. Da ne boš povedal, kaj so po-



Kdo ga je izdal

V Begunjah je ves čas razmišljal, s katere strani bi bil lahko izdan, koga naj se varuje, kako naj se zagovarja. Je bil to Rant? Rant mu je zunaj na telovidišču, kjer se sicer nikoli nista srečali po dve sobi, šepnil: "Ti si meni dal marke za pomoč in za brati sem ti dal časopise..." Ko ga je potem sam Kumerdaj zasliševal, je marke priznal, za časopis pa je dejal, da ga je stregal, ko je videl, da v njem piše proti velikemu Reichu. Ko pa je v Begunjah ugledal še Kamnarjevo Angelo z Martinj vrha, je bil prepričan, da so dobili njegov in Kraljev nahrbnik, ki sta ga spravila pri njej, da bi imela vse pripravljeno, ko bi napočil trenutek odhoda v partizane. Takrat jima je Angela rekla, da jima ne more dati zvezze, ker so dražgoški borci šli proti Mohorju. Ob prvih prilnosti mu je pošepnila, da ne bo kaj povedal, da ona ni zaradi njega.

Nobenih posebnih zaslivanj, nobenih mučenj. Iz Begunja so Marjana z drugimi zaporniki vred poslali v delovno taborišče Kraut in ga konec leta 1942, ko je bil pred njimi vpoklic v nemško vojsko, skupaj s številnimi Stražišani, Pavletom in Janezom Bajžljem, Jožetom Omanom - Pušnjem in drugimi kot neobrezenjem spustili domov. Organizirano naj bi odšli v partizane. Pripravljali so "mobilizacijo" petnajstih Železnikarjev, vendar se je on moral umakniti prej. 7. januarja 1943 je bil on v četi. Začel je kot deseter v četi, bil nato postavljen za komandirja bataljonskih kurirjev, kasneje pa je bil postavljen za kurirja štaba cone pri dr. Brileju. Avgusta 1943 je bil sredi vojnega meteža v Žirovski hajki, zatem v Kravji peči. Zadnje dni pred kapitulacijo Italije so začeli napadati Grčarice. Med oktobrsko ofenzivo je bil v Suhih krajini. Ko je bil formiran odsek za zvezne pri VII. korpusu, ga je dr. Marjan Dermastja - Urban premestil tja za pomočnika pri radiooddajni postaji. Marca 1944 so ga poslali v Črnomelj v oficirsko šolo, na radiotelegrafski tečaj. Z veliko, nerodno radiooddajno postajo, ki so jo s padalom odvrgli zavezniki in ki je sicer sodila na džip, in za partizansko vojskovanje ni bila primerna, so se potem mučili čez Mošun, Trnovski gozd, Vojsko in vse do osvobojene Gorice.

Brez miru

Potem se je vrnil domov,

potem se je vrnil domov, postal matičar na Zalogu, vojaški referent. Urban Dermastja ga je spravil v gozdarsko šolo, potem je delal pri gozdni zadruži v Železnikih, zbolel na pljučih, bil dve leti na Golniku, od tam se je spet vrnil na gozdno, kasneje je bil na občini referent za stanovalne zadave, na koncu referent za promet. Slabega zdravja je bil, pil je še vedno, pa je šel v pokoj. Po devetih letih, ko se je pozdravil, nehal pititi, in ko je ugotovil, da bi bil lahko spet koristen družbi, se

"Kaj menite, se homo izvle-

kli iz težav?"

"Lahko bi se, saj smo bili vše hujšem, pa smo se izvlekli. Samo takrat smo se odrekli. Trajalo bo. Če dam kaj prav Ribičiču, potem se strinjam z njim, da se gnoj tako dolgo kida, kot se na kup vozi."

D. Dolenc

Podpreti mlade



Slavko Staroverski, Radovljica: "Če pogledamo nazaj po prehodeni poti, je bilo po vojni veliko zgrajenega, res pa je, da so nekatere stvari, za katere smo si globoko žeeli, da bi šle po poti, kot je bilo zastavljeno na Avnoju, pa ne grelo. Z veliko večjo mero zavzetosti in zavest vseh ljudi, z večjimi naporji, smo zmožni vse to prebresti. Brezizhodnih razmer ni in jih ne sme biti, kot jih v času boja ni bilo, ko je bilo vse veliko težje, kot danes. Uspeli bomo le v sožitju vseh narodov in narodnosti. To, kar se dogaja, so trenutne težave, s pravo mero strnosti bi se vse uredilo. Več pa je treba delati z mlado generacijo in upoštavati, da gre za njihovo prihodnost. Podpreti jih moramo pri vseh pozitivnih stvareh, ki jih mlade generacije zahtevajo. Saj ne rečem, da imajo v vsem prav, tudi mi nismo vselej prav, gledati pa moramo, da storimo vse za skupno dobro."

Z ustavo se je uresničil stoletni sen Slovencev



Stane Kržnar, Jesenice: "Z Avnojem je bila ustoljena naša skupna državnost. Za nas Slovence je bilo to edino realno jamstvo za našo suverenost, svobodo in neodvisnost. Po avnojskih določilih je bila januarja 1947 sprejet prva slovenska ustava. S tem se je uresničil stoletni sen Slovencev. Prav to je bila v preteklosti vedno želja naših velikih Slovencev, Levstika, Prešernova, Cankarja. Po tej ustavi med jugoslovanskimi narodi in v narodnostmi ne sme biti različnosti, ki bi šle na škodo nacionalne suverenosti."

Vse današnje težave, ki nas pestijo, so predvsem gospodarske narave. Našo gospodarsko politiko je treba spraviti v realne okvire. Če je dosti kruha in vsega, ni nacionalizmov in drugih težav. Brez sposobnih gospodarstvenikov in pametnih politikov ne bomo prišli na zeleno vejo."

Demokracije naj bo ravno prav



Ferdo Tolar, Škofja Loka: "Lepo je bilo vse začrtano z avnojskimi dokumenti, z ustavo, vendar se je danes marsikaj v naši družbi hudo spremenilo. Kar nekaj velikih napak me moti. Ni dobro, da se tako hitro menjajo mandati v naši vladi. Po enem, dveh letih. Saj še kmet, če mu da žemljo, v tako kratkem času ne more nič narediti, ne pokazati, kako gospodaren je."

Sem za to, da se partija ne meša v gospodarstvo, mora pa ostati avantgardna sila. Če bo šlo tako naprej, borci ne bomo več vedeli, ali smo se borili za pravo stvar ali ne.

Razponi v osebnih dohodkih so preveliki. Tisti z dvesto, tristo milijoni plače ne bo nikoli razumel matere samohranilke s 40, 50 milijoni dohodka.

Demokracije naj bo toliko, da bo prav. Kmečka zveza, če se bo borila za kmeta, prav, če pa bo nastopala tako, kot je Ivan Oman na zadnjem mitingu v Ljubljani, je pa to čisto politična stranka.

Želim si demokracijo, toda ne tako, kot se nakazuje danes. Od zgoraj prihajajo le direktive, vsak dan drugačne, ljudje pa so vse bolj zmedeni. Tako daleč smo prišli, da se ljudje boje, ali ne bodo jutri ostali brez dela, še bolj, da bo prišlo do medsebojnih obračunavanj. Tudi za delavce z juga pri nas ni lahko."

Mednacionalni spori bole



Jože Gostinčar, Škofja Loka: "Ohranjati moramo pridobitve avnojske Jugoslavije. Na odgovorna mesta moramo postaviti sposobne ljudi in hrkrati ljudi, ki bodo znali ohranjati pridobitve naše borbe. Sem za suvereno Slovenijo, zavedati pa se moramo, da živimo v Jugoslaviji. Drugim očitamo separatizem, pa sami nismo daleč od njega. Maršal Tito je v vsakem govoru poučarjal enotnost in bratstvo. To je prvina avnojske Jugoslavije, ki jo moramo negovati. Mednacionalni spori, ki se kažejo danes, me bole. Med vojno se nismo spraševali, kdo je kdo, borili smo se drug za drugega, se veselili uspehov drugih, morda še bolj kot svojih. Strpni moramo biti, ne podzgativati strasti, ki se zdaj razvajajo. Vsaj borci moramo skušati vplivati pomirjevalno. Mitingi imajo pozitivne, pa tudi negativne plati. Ljubljanskega mitinga ne odobram, ničesar ne rešuje.

Kot bi ne znali več srečno živeti, se mi zdi. Vsak gleda le materialno plat, tovarištva ni več. Če bi znali ohraniti pridobitve naše borbe, kot so spoštovanje, tovarištvo, enakost, bi bilo danes zagotovo drugače."

D. Dolenc

Škofjeloški inženirci na Križni gori

Radi poprimemo za lopato, da pomagamo ljudem

Križna gora, novembra - Prebivalci Križne gore nad Škofjo Loko so se letošnje poletje lotili temeljite prenove ceste do njihove vasi. Ker je ostalo še nekaj ročnih del za dokončno ureditve cestiča in okolice, ki so jih morali postoriti pred bližajočo se zimo, so prosili za pomoč v škofjeloški vojašnici. Tako je pri planiranju cestnih robov, urejanju kanalov in čiščenju travnikov drugo novembarsko soboto sodelovala skupina 50 vojakov, vendar je bilo prostovoljcev še več. Kot smo slišali od udeležencev akcije, gredo vojaki vedno radi na delu k domačinom.

Slaba povezanost Križne gore z dolino ima že kar dolgo preteklost. Čeprav ta vasica s 16 hišami ni oddaljena niti deset kilometrov od Škofje Loke, je bil za tamkajšnje prebivalce od nekdaj največji problem prav težaven dostop do domačega kraja.



Trdnova volja lahko premaga še trško skalo



Na prvi delovni akciji inženircev so pričakovali tudi kak žalj

Večina ljudi ramreč hodi na delo v mesto, doma pa se ukvarja tudi s kmetijstvom, predvsem živinorejo. Zato je treba pogost pripeljati in to ono na goro.

Za srednje šestdesetih let so domačini kar na roke izkopali ozko pot skozi gozdro pobočje do

Križne gore. Šest let so se mučili z zahtevnim delom, a do vasi se še vedno ni bilo moč pripeljati z večjim vozilom. V krajevni skupnosti Stara Loka-Podlubnik so našli le toliko denarja, da je bilo za sprotno vzdrževalna dela na cesti. V planu razvoja za sedanje srednjeročno obdobje pa so predvideli, kot pove član komisije za komunalno dejavnost pri krajevni skupnosti Stane Porenta, da bo tudi cesta na Križno goro dobila povsem novo podobo.

Uresničene dolgoletne želje

Avusta letos je začel Tine Jurčič s Križne gore s svojimi stroji širiti in preurejati dosedano cesto. Vse do konca oktobra so trajala gradbena dela. Pri njih je bila udeležena vsaka hiša, kot naglaša član gradbenega odbora Rudi Jurčič, s po 70 urami prostovoljnega dela, prispevala pa je tudi po 500 tisočakov. Kljub prizadevnosti vaščanov je ostalo še precej ročnih del, ki jih je bilo nujno postoriti pred zimou zaradi zavarovanja cestiča in

urejenosti okolice. Ker bi sami ne zmogli vsega dela, so zaprosili za pomoč v škofjeloški garnizijski.

Drugo novembrsko soboto je avtobus pripeljal pod Križno goro skupino 50 vojakov iz inženirske enote. Kakor smo zvedeli od starešin, ki sta spremjala vojake, je bilo prostovoljcev vsaj še za en avtobus. Že to je potrdilo, da vojakom ni odveč prijeti za orodje, kadar gre za pomoč domačinom. Z marljivim delom pa so se izkazali tudi udeleženci akcije, saj so precej hitreje, kot je bilo predvideno, opravili dogovorjene naloge vzdolž ceste na Križno goro.

Med vojaki, s katerimi smo se zapletli v pogovor, ni bilo niti sledi obžalovanja, da niso ostali raje na toplem v vojašnici. Kljub mrazu in drobnim snežinkam z oblačnega neba so se Aleksander Žibert iz Rovinja, Edin Muhamer iz Foča in Zoran Burek iz Zagreba v en glas veselili, da so lahko vsaj malo prispevali k urejavi ceste na Križno goro. Tudi drugi vojaki so sami ali družno z domačimi lovcem in drugimi krajanmi hiteli urejati odtočne jarke, robove cestiča in travnike pod njim. Bilo je čutiti skupno zadovoljstvo, da se je prebivalcem Križne gore uresničila njihova dolgoletna želja, kar so potrdile izjave sogovornikov.

Besedilo: Stojan Saje



Domačini in vojaki so skupno očistili travnike pod novo cesto



Tokrat so postorili vse, a ob potrebi se bodo še vrnili

Foto: Gorazd Šinl

Koristno delo za armado in prebivalce



Stane Porenta iz KS Stara Loka-Podlubnik: »Loška garnizija ima vedno posluh za prošnje prebivalcev, ki želijo pomoč pri raznih delih. Letos so vojaki pomagali že pri napeljavi vodovoda za vas Pevno v naši krajevni skupnosti. Opravili so prek 2500 ur dela pri izkopi jarkov in urejanju zajetja. Ker poznamo njihovo pripravljenost za delo, smo se obrnili nanje tudi za sodelovanje na današnji akciji.«

Zvesti tradicijam Prešernove brigade



Rudi Jurčič s Križne gore: »Nova cesta nam veliko pomeni. Priznati moram, da je bilo z izgradnjo veliko skrbi in težav. Zato smo zelo hvaležni za nesebično pomoč pripadnikov armade, s katerimi se bomo po končanem delu ob skromni malici pogovorili o nadaljnjem sodelovanju. Prav je, da v naši vasi, ki je bila med vojno požgana, nadaljujemo tradicije narodnoosvobodilne borbe in utrujemo vezi z našo vojsko.«



Ivko Matović, starešina iz škofjeloške vojašnice: »V Škofji Liki sem šele kratek čas, vendar se počutim domače zaradi poprejšnjih obiskov v tem mestu. Izkušen med službovanjem v ljubljanski vojašnici Maršal Tito lahko povem, da vojaki zelo radi odhajajo na prostovoljno delo v okoliške kraje. Starešine smo z njimi kot organizatorji, vendar dokaj samoinicativno delajo in obenem navezujejo stike z domačini.«



Milan Lukić, starešina iz škofjeloške vojašnice: »Naša enota se ukvarja z gradnjo poti, zato je pogosto na terenu. Kadar le moremo, sodelujemo tudi pri delih za delovne organizacije ali krajevne skupnosti. Za nas to pomeni usposabljanje v okviru rednega pouka. Vojaki delajo z veliko večjim veseljem, če imajo konkretno zadolžitev in, čutijo med prebivalci hvaležnost. Kortisti imamo torej obojo.«



Boris Janev, predsednik mladinske organizacije v enoti: »Domam sem iz Skoplja. Kot gradbenega inženirja me je zlasti očarala arhitektura v Škofji Liki, sicer pa sem skupaj s tovariši v tem mestu doživel že v prvih dneh prisrčen sprejem med domačini. Današnja akcija je le ena od oblik povezovanja z njimi. Dosej smo se srečali s planincami in fotografij. V prihodnosti nameravamo poglobiti ustaljene stike z mladinci.«

Če začnemo ta zapis pri koncu vsega dogajanja, moramo ugotoviti, da si v planinski enoti niso doslej nabrali samo številnih priznanj in poohval za stike s prebivalstvom. Le redka od osnovnih enot namreč nima kakršega darila ali spominka od delovnih in drugih organizacij, krajevnih skupnosti, ali posameznikov. Televizorji, slike in drugi dragoceni predmeti spominjajo na hvaležnost domačinov za pomoč vojakov pri tem ali onem delu, za sodelovanje na raznih prireditvah in drugo sodelovanje.

»V naši enoti zelo cenimo takšne izraze zahval,« priznava poveljnik Živko Juroš in dodaja: »Vseeno nam največ pomeni prijemanje sprejem v krajih, kamor prihajamo po raznih naloga. Topla beseda in gostoljubje domačinov zadežeta največ v trenutkih, ko nam je najtežje. Tako se je med vajami doslej nemalokrat pokazalo, da ljudje sprejemajo vojsko resnično za svojo. Tudi med nedavno vajo v krajih okrog Bohinja in na Primorskem ni bilo nič drugega, kot kdaj prej. Ljudje so ponujali



vojakom in starešinam hrano ter jim dali streho nad glavo, mi pa smo jim pomagali pri raznih opravilih. Kakor doma pa se počutimo med prebivalci, ki nas poklicujejo na pomoč pri gradbenih in drugih delih. Posebno radi odhajamo v manj razvite, oddaljene kraje, saj se zavedamo, da bi brez pomoči mnogi opustili delo na domačijah in odšli v mesta.«

V enoti armade, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade, imajo za sabo mnogo takih del.

Najbolj so ponosni na izgrajene ceste, ki so povezale prebivalce Gorenjske in Primorske. Zavedajo se, da bi brez njih prenekarli kraj mnogo pozneje dobil vodovodno, električno, ali tele-

fonsko napeljavno. Marsikje, tudi na Jezerskem, so zasluzni za obnovo pašnikov in ohranjanje živinoreje. Svoje izkušnje in moči pa so nesebično vlagali še v druga področja vsakdanjega življenja, med katerimi ne gre prezrejeti sodelovanja pri organizaciji množičnih prireditev.

Enaki z vsemi prebivalci

»V današnjih razmerah je posebej pomembno,« ocenjuje poveljnik Juroš, »da se ne zapira za ograde vojašnic in da se bolj poglobimo sodelovanju z prebivalstvom. Z njim želimo

biti povezani vse vseh pogledih kar zahteva tudi naravnost armade. Če smo ljudska armada, moramo biti prisotni v vseh družbenih dogajanjih, še zlasti družbenopolitičnem življenju. Za naše starešine je značilno, da so mnogi izmed njih vključeni tudi v življenje kraja, kjer prebivajo. Po ničemer se ne razlikujemo od drugih krajanov; ce naše žene so povečini zaposlene, otroci obiskujejo tukajšnje šole in podobno. Vezi so povse prijateljske in pristne. Seveda ne gre brez težav in slabosti naših armadi in njenih enotah, vendar na osnovi posameznih primerov nikakor ni moč posplošiti razmer in ustvarjati nepotrebni aferi. Osebno sem prepričan, da se dajo vsi problemi rešiti z dogovorom.«

V vodstvu planinske enote zavedajo, da njihove redne dejavnosti včasih moteče vplivajo na ljudi iz okolice. Kakor pojavljujejo, da osnovni problem v premanjanju primernih vadidel, ko se pred njih postavlja vse večje zahteve po usposabljanju, se prostor okrog vojašnic za urjenje vse bolj zozuneven naselje, vendar se trudijo, da za seboj puščali čim manjši škodo, ko skušajo v dogovoru lastniki povrniti.

Besedilo in slika: Stojan Saje

Letošnja dela pripadnikov planinske enote

V letu 1988 so vojaki in starešine iz enote, ki ji poveljuje Živko Juroš, opravili v več krajih vrsto gradbenih del. Inženirici iz Kranja so sodelovali z Idrijcanci pri izgradnji ceste Jagrščeve-Zelin, kjer so z 251 motornimi urami in 2500 urami ročnega dela prihranili domačinom 4,2 milijona dinarjev. Enota iz Bohinjske Bele je popravljala cesto Bohinjska Bela-Zajam in s približno 2800 delovnimi urami prispevala za 7 milijon dinarjev vrednih del; pomagala je pri urejanju poti Bohinjska Bela-Kupljenik, še vedno pa sodeluje pri popravljanju poti Bohinjska Bela-Slammnik. Pehotna enota iz Kranja je za domačije v idrijski krajevni skupnosti Ledine postavila 280 telefonskih drogov; vojaki so končali zahtevno nalogo na prostranem terenu v treh dneh oziroma 3000 delovnih urah. Med drugimi deli planincev v raznih krajih Gorenjske je treba omeniti dvodnevno čiščenje smučarske steze na Krvavcu, pomoč pri izgradnji skakalnice v Besnici in športnega stadiona v Kranju, sodelovanje pri urejanju steze za motokros v Tržiču občini in pomoč pri napeljavi vodovoda v Pevnu ter pri izkopi jar-

kov za telefonske kable v Crngrobu. Vojaki so pomagali tudi pri urejanju spomenikov v Udinborštu, Obrnah in na Pokljuki, borčevskemu domu na Šiji in koči nad Bašljem.

Bogato je bilo sodelovanje vojakov pri raznih prireditvah. Pomagali so pri pohodu borcov na Triglav, teku Od spomenika do spomenika in proslavili v Udinborštu, konjeniški tekmi na Brdu in vrsti športnih srečanj. V kranjski vojašnici so ob dnevu mladosti sprejeli prek 2500 srednješolcev, s katerimi so se družili v športnih igrah. Ponosni so tudi na nadaljevanje stikov z osnovnimi šolami, Planinskim društvom Kranj in njegovo postajo GRS, štabi in enotami civilne zaščite ter organizacijami rezervnih vojaških starešin.

Skupaj z mladino, delavci in drugimi prebivalci bodo slovensko zaznamovali 47-letnico ustanovitve armade s številnimi dejavnostmi, ki bodo stekle že začetek decembra. Več možnosti za povezavo s prebivalstvom si obetajo tudi od nove organizirane kranjske domačije JLA, kjer bi radi osnovali kulturno središče mesta.

NAŠA NAGRADNA IGRA

Nagrajujejo naša smučarska središča
Vogel

Dolga smuka na Voglu

Vogel je gotovo eno naših smučišč, katerega smučarska sezona ni odvisna od snega v dolini. Navadno je snega pozimi vedno dovolj, tako da pridejo na svoj račun tako boljši kot tudi slabši smučarji, saj so različne proge primerne za oboje. Osem smučarskih naprav je na smučišču, te dni pa po letnem remontu spet obratuje nihalka. Letos so posebno pozornost posvetili urejanju tekaške proge, prav tako pa pripravljajo nekaj novosti v že znani smučarski šoli. Popravili so tudi del drugih prog na smučišču in razširili pot iz Šije v Žagarjev graben. Če bo zapadlo še kaj snega, pravijo, da se bo smučarska sezona začela že za bližajoče praznike.



V današnji nagradni igri vas žičničarji iz Vogla sprašujejo, koliko dni (mesecev), povprečno traja smučarska sezona na Voglu. Glede na to, da je smučišče res dobro poznano, gotovo ne bo težko ugnati. Med tistimi, ki boste vedeli pravilen odgovor, bo žreb izbral dva nagrajenca. Prvi bo dobil tedensko, drugi pa dnevno vozovnico za žičnice na Voglu.

KUPON

IME IN PRIIMEK
NASLOV
ODGOVOR



Dahnili so da:

V Škofiji Loka: Mateja Samec in Franc Benedičič iz Železnikov, Zagorka Cvijčić in Mitko Kovački iz Železnikov, Ana Cuderman in Jožef Ramovš iz Golnika

Rešitev prejšnje križanke: strihnin, Traviata, radiator, Ane, Tone, ts, zc, opetek, erasten, soline, Kirikkale, frater, Kirkia, EM, Eti, jak, veseljak, Renn, Tales, ranta, Ares, Ilin, ra, nudisti, LV, Michel, air, eja, skaska, ta, tartan.

Naša Klavdija je izrebelala naslednje reševalce nasredne križanke:
1. nagrada: Štefka Škantar, Župančičeva 27, Kranj
2. nagrada: Ivica Bavdek, Cesta 1. maja 63 Kranj
Tri tretje nagrade: Janez Kozjek, Bavdkova 7, Kranj, Vera Ravnik Slap 6, Tržič, Metka Završnik, Planina 1, Kranj.
Čestitamo!

Za današnjo križanko razpisujemo naslednje nagrade:
1. nagrada: 8.000 dinarjev
2. nagrada: 6.000 dinarjev
Tri tretje nagrade po 3.000 dinarjev
Rešitev pošljite do srede, 16. novembra, na naslov: uredništvo Gorenjskega glasa, Moše Pijadeja 1, 64000 Kranj (za nagradno križanko).



Ijubljanska banka

Upokojenci, ki pokojnino prejemate na hranilno knjižico ali tekoci račun pri Ljubljanski banki, Temeljni banki Gorenjske Kranj, veste, da pokojnino lahko dvignete vedno že zadnji dan v mesecu.

OPOZORILI BI VAS NA NEKAJ DRUGEGA!

Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja vam nakaže pokojnino na hranilno knjižico ali tekoci račun že zadnji dan v mesecu, vendar to ne pomeni, da jo morate še isti dan tudi vpisati in dvigniti. To storite lahko, ko boste sredstva zares potrebovali.

Do takrat pa vam v Ljubljanski banki, Temeljni banki Gorenjske Kranj, sredstva obrestujemo po veljavni obrestni meri in še nadležnim vrstam se izognete.

IN ŠE NEKAJ!

Pokojnino za november, zaradi praznikov lahko dvignite že od četrtega, 24. 11. 1988, dalje

GLASBENA LESTVICA RADIA ŽIRI

Lestvico lahko poslušate v glasbeni središči, ki bo na sporednu 30. novembra od 16. do 19. ure na valovih RADIA ŽIRI.

Domača lestvica

1. Agropop - V imenu ljudstva
2. Obvezna smer - Moja Slovenija
3. Bojan Rakovec - Katarina
4. Helena Blagne - Da si moj
5. Zlatko Dobrič - Bay, bay baby
6. Majda Arh - Samo spomni se včasih
7. Vilj Bertok in Don Juan - Manja
8. Randes Vous - Shopping in Graz
9. Stane Vidmar - Spi, moja mala deklica
10. Meri Cetinić - Ne sudite mi nočas

Novi predlog

Tomaž Pengov - Vrnitev

Tuja lestvica

1. U2 - Desire
2. Def Leppard - Love bites
3. Sabrina - Boys
4. Michael Jackson - Dirty Diana
5. Pat Benatar - We belong
6. Garba - Perestroika
7. Black - Wonderfull life
8. George Michael - Monkey
9. Eddy Huntington - My day
10. Whithney Houston - When the broken hearts go

Glasovnico izrežite in jo na dopisnici v šestih dneh pošljite na naslov: Radio Žiri, Trg osvoboditev 1, 64226 Žiri. Glasovalce čakajo lepe nagrade.

Danes smo izrebelali Boženo Jan, Poljščica 16, 64247 Zg. Gorje pri Bledu. Za nagrado ji Gorenjski glas podarja polletno naročnino na časopis.

Čestitamo!



Lestvico ureja
Nataša Bešter

Novi predlog

Bobby McFerrin - Don't worry, be happy

KUPON

Domača pesem

Tuja pesem

Moj naslov

Novi predlog

Čvek

Karel Veliki je bil v resnici velik

Da Karel Veliki, frankovski kralj, ki je vladal med 742. in 814. letom, ni bil velik le po duhu, je zdaj tudi znanstveno dokzano. Vladar je bil visok 1,82 metra, kar je vsaj za tisti čas izjem-

na visino. To so ugotovili zahodnonemški znanstveniki, ki so nedavno dobili dovoljenje, da analizirajo ostanke velikega vladarja, ki počivajo v sarkofagu v Aachenu. Sarkofag so prvikrat odprli leta 1983 zaradi restavtorskih del, in preden so ga spet zaprli, so zdravniki dobili dovoljenje, da zadoste svoji radovednosti.

NAGRADNA

PRIJAZEN NASMEH

gorenjski SLOVENIJA, PRIJAZNA DEŽELA NA SONČNI STRANI ALP? NE VEDNO

MOJCA JEMC



naročilom po posebnih željah strank in v zadnjem času tudi prodaji sukanca za kleklanje. Večji del svojega dohodka zaslužim po najrazličnejših turističnih prireditvah širom Slovenije in predvsem na Bledu. Prav na Bledu sem naletela na veliko razumevanje in spodbudu turističnega društva in tudi nekaterih hotelov, ki so jim všeč moje čipke. Predvsem pa mi je všeč stik s turisti, tako da sedaj obiskujem tudi tečaj angleščine, kajti nemščina in ruščina mi večkrat ne moreta pomagati pri pogovorih. Moram pa reči, da se jih res ogromno zanima za nastajanje naše čipke. Prav tako sodelujem na različnih sejmih in razstavah, kjer sem prejela že nekaj priznanj, posebno pa sem bila vesela "znaka kvalitete" na letošnji slovenski in jugoslovenski razstavi domače in umetne obrti v Sloveni Gradcu."

Ker je imela Mojca pri izdelavi kvalitetne čipke veliko težav z nakupom kvalitetnega sukanca, ki ga pri nas ni dobiti, se je letos odločila, da kupi stroje za navijanje klobčic. Iz Italije tako sedaj uvaža polizdelani sukanca za kleklanje, ki ga sama navija in konfekcionira, ter prodaja v svoji trgovini. Med tistimi ženskami, ki še niso pozabile te stare obrite je veliko zanimanja zanj in zato že razmišlja, da bi začela tudi s proizvodnjo drugih sukancev specialnih vrst, kot so sukančki za strojno vezenje, elastični sukančki in drugo.

Poleg obilice dela Mojca skrbibudi tudi za to, da mladi ne bi pozabili na kleklanje. V osnovni šoli na Trati je mentorica kleklarskega krožka, vodi pa tudi tečaje kleklanja za odrasle pri DOMUS-u. Imela je že nekaj razstav svojih čipk, objavljuba pa, da se bo kmalu predstavila tudi Lčanom.

V. Stanovnik

Slika: F. Perdan

KRIŽANKA

AVTOR KRIŽanke R. NOČ	FRANC PISATELJ (EMILE)	NASAD ZA VZGOJO DREVESNIH SADIK	HVRATSKI NARODNI HEROJ	GRŠKA BOMBJA NESREČE	BESEDICA PRED NEM. PRIIMKI	PERUNIKA	HINAVCI	VZDEVK. GOETHJEVE MATERE
MEDIKA MENTI								
OBSEŽNA SKLADBA ZA VOKAL IN ORKEST								
STAVBA, SHRAMBA ZA LED								
STARORIM. POZDRAV			SOVJET ŠAHISTKA KUŠNJIR	SELEN ZAH NEM. POLITIK LIJAHANNES			ISAAC NEWTON	
KRANJSKI ALPINIST, HIMALAJEC (FRANC AMERIŠKI PISATELJ) (CONRAD POTTER)				LEPOTNA KRALJICA				
IT MESTO V PADSKI NIZINI				EKO NOKCI LIK PRI ČETVORKI				
ST. AVSTRUŠ MUČARSKI ŠKAKALEC (TONI)						PISTOLA BIVŠI PRE. SEDNIK ZRN (KARL)		
IZDElek BREZ UMETNIŠKE VREDNOSTI			ZADNA PLAT TELESA	PREMIENKA TВORNICA GLAGOLSKA OBILKA				
FRANC IGRA NA KARTE					IME OVEH GR. JUNA KOV. PRE. TROJIC BERILLI			
PLAST ST. KAMIN NAD MLAJŠIMI (GEOL)				FR. ŠANSO NJER IN KRALJEC TENISAC FRASER				
								
RENU				FILIPINSKI ŠAHIST (EUGENE)				
LUTKAR SIMONČIĆ				DCETNO VRE NJE VINA				
HRV FILM IGRAKA (INGE)						NALEPKA		
PISKOT							PERU PRI REPI	
							DEL CERKVE ZA ZBOR	



SPAR

market

MALLE

MARKET IN RESTAVRACIJA
V BRODEH NA KOROŠKEM 3 KM OD AVSTRIJSKE MEJE

ZNIŽANO OD 18.11.1988 - 3.12.1988

REGIO KAVA BRASIL	54.90	MILKA ČOKOLADA	23.90
1 kg		300 g	
ITAL. RIŽ V KANTI	34.50	MEHČALEC ZA PERILO	24.90
5 kg		4 l	
RAMA MARGARINA	14.90	LAK ZA LASE TAFT	24.90
1/2 kg		1 dz	
ANANASOV KOMPOT	8.90	BANANE	9.90
1 dz		1 kg	
SPAR JEDILNA ČOKOLADA	13.90	MANDARINE	9.90
1/4 kg		1 kg	
SPAR ROZINE	8.90		
1/2 kg			

SPARMILKA
ČOKOLADA
300 gMEHČALEC
ZA PERILO
4 lLAK ZA LASE
TAFT
1 dzBANANE
1 kgMANDARINE
1 kg

POSEBNA PONUDBA
IZ IZVOZNEGA
PROGRAMA ISKRA

VARILNI APARATIza varjenje v zaščiti plina CO₂
v raznih tipih in izvedbah za

- AVTOKLEPARJE
- KLJUČAVNIČARJE
- MONTERJE
CENTRALNIH
KURJAV

Izkoristite priložnost ugodnega
nakupa s plačilom na 5 obrokov brez
obresti ali s čeki vnovčljivimi v
5-mesečnem zaporedju
30% polog je prvi obrok

V PRODAJALNAH:

**MERKUR**

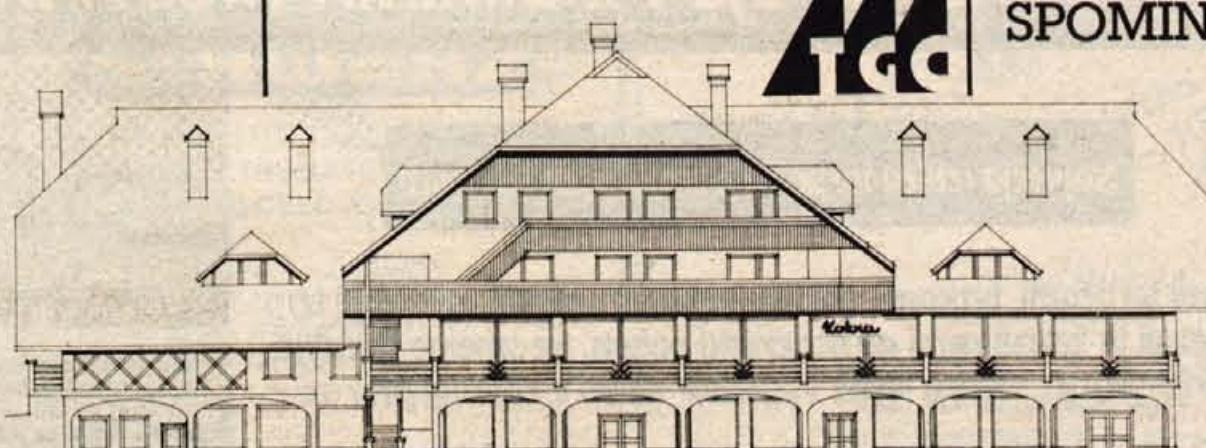
- MERKUR - KRAJ tel.: 26-461
- GLOBUS - KRAJ tel.: 24-151
- KAŠMAN - ŠKOFJA LOKA tel.: 620-863
- ŽELEZNINA - RADOVLJICA tel.: 75-672
- KOVINA - LESCE tel.: 75-594
- UNION - JESENICE tel.: 81-985

O B I Š Č I T E N O V I
TRGOVSKO GOSTINSKI CENTER

TRGOVSKO GOSTINSKI
CENTER V KRAJSKI
GORI BO ODPRL VRATA
ZA VSE KUPCE V
SOBOTO, 26.
NOVEMBRA, OB 15. URI
IN BO ODPRT TUDI MED
PRAZNIKI MED 9. IN 13.
URO

V KRAJSKI GORI

V BLAGOVNICI BO
BOGATA IZBIRA
SPORTNE OPREME,
OBLAČIL ZA PROSTI
ČAS, OBUTVE,
KONFEKCIJE, PLETENIN,
USNJENE GALANTERIJE,
KOZMETIKE, KRISTALA,
ZLATNINE IN
SPOMINKOV



OD 28. 11. DALJE PA
VAM BODO PRI IZBIRI
SVETOVALE
KOZMETIČARKE
SAPONIJE OSIJEK

Kokrea

Trgovska DO Kranj, Poštna 1

Radenci

NARAVNO ZDRAVILIŠE
RADENCI

POMURCI SMO ŽILAVI, ZDRAVI LJUDJE. TAKŠNE NAS JE NAREDILA NARAVA, NAŠE MINERALNE IN TERMOMINERALNE VODE, TAKŠNI LAHKO POSTANEȚE TUDI VI!

Zdaj vam nudimo tudi NOVOST - obloge z zdravilnim blatom!

In kakšne so cene paketov?

— za 7 dni plačate 6 (cena od 266.000 din naprej)

— za 10 dni pa le 8 (cena od 353.000 din naprej)

V ceno so vključeni polni penzoni, posvet z zdravnikom, kopeli v mineralni vodi, pitna kura, rekreacija, neomejeno kopanje v zaprtem bazenu, turistična taksa in **popoldan v Moravskih Toplicah** s kopanjem v termalni vodi in večerjo.

Starš! En otrok do 7. leta starosti ima brezplačno bivanje in penzion, za vsakega naslednjega pa **nudimo 30% popusta za bivanje in penzion.**

Poseben popust nudimo tudi upokojencem.

Program lahko odplačate na obroke.

Informacije in rezervacije: Zdravičišče Radenci, 69252 Radenci, tel.: (069) 73-331, teleks 35-269 ali pri vaši turistični agenciji.



Opravičilo

V prejšnji številki Gorenjskega glasa (22. 11. 1988) je bil pri oglasu SOZD-a GLG, INTERNA BANKA LES pomotoma dodan znak GLG.

Za napako se opravičujemo.

ADRIA
ADRIA AIRWAYS

ZA DAN REPUBLIKE in NOVO LETO

IZRAEL — odhod 28. nov., vrnitev 5. dec., ogled Jeruzalema, Betlejema, Mrtvega morja, Jerihe, doline reke Jordan, Tiberie, Galilejskega jezera, Nazareta, Kafarnauma, Haife, Tel Aviva in Jaffe.

CIPER, EGIPT — odhod 29. dec., vrnitev 5. jan., bivanje in silvestrovjanje v hotelu Kanika Beach v Limassolu, plačani izleti v Nikozijo, Paphos, Curium. Možnost fakultativnega izleta z luksuzno ladjo Princesa Maris sa v Egipt (2. — 4. jan.) ogled Kaira, piramid in sfinge v Gizi.

Posebne ugodnosti za otroke do 12 let!

INFORMACIJE IN PRODAJA ARANŽMAJEV:
Adria Airways, Kuzmičeva 7.
tel. 061/315-727 in vse pooblašcene turistične agencije v Sloveniji.

PIKA Radovljica
PLETNA Bled
UNION Jesenice
MANUFAKTURA Lesce

Izbirate lahko med didaktičnimi igračami, lutkami, glasbenimi instrumenti, igračami iz pliša ali gume, avtomobilčki, letali in železnicami na baterijski pogon. Ne smemo pozabiti na veliko izbiro kock za sestavljanje itd... Dedek Mraz vsekakor ne bo v zadregi pri obdarovanju naših najmlajših.

IGRAJTE SE Z NAMI

murka

MLAKAR & CO

IBM KOMPATIBILNI RAČUNALNIKI IN OPREMA

- XT od 7.700 ATS naprej
- AT od 15.500 ATS naprej
- SEAGATE trdi disk
- STAR tiskalniki

ATARI HIŠNI RAČUNALNIKI

- ATARI 800 XE 1.500 ATS
- ATARI 130 XE 2.060 ATS

HIŠNE IN AVTOMOBILSKE ELEKTRONSKIE ALARMNE NAPRAVE

od 2.000 ATS naprej

Po želji napravimo načrt varovanja objekta.

SPREJEMNIKI IN ANTENE ZA SATELITSKI PROGRAM

Visokokakovostni satelitski sistemi ameriških proizvajalcev od 11.500 ATS naprej.

Jamčimo za brezhiben sprejem 18 programov prek 4 satelitov.

ZA VSE NAPRAVE DAJEMO 6-MESEČNO JAMSTVO. MONTAŽA IN SERVIS V LJUBLJANI.

ZA NASVET PRI IZBIRI NAS POKLIČITE PO TEL.: 9943/4227-2333

NAŠA TRGOVINA JE V PODGORI (UNTERBERGEN), OB GLAVNI CESTI PROTI CELOVCU, 12 KM OD LJUBLJANA. GOVORIMO SLOVENSKO.



TRGOVSKA IN GOSTINSKA DO ŽIVILA
KRANJ n. sol. o.

OBVESTILO!

1. Dežurne prodajalne ob sobotah popoldne v mesecu decembru 1988

2. Dežurne prodajalne v letu 1989

1. V mesecu decembru 1988 bodo ob sobotah popoldne, od 8. do 17. ure, dežurne naslednje prodajalne:

SP PRI PETRIČKU	PC PLANINA
CP ZLATO POLJE	PC KLANC
PC VODOVODNI STOLP	SP STORŽIČ
SP JESENICE	SP KOČNA Jezersko
SP JELKA Tržič	SP PREDDVOR
SP ŠKRLATICA Kr. gora	PC BRITOF
SP PRI NEBOTIČNIKU	SP PLANINA-CENTER
SP OSKRBA	SP GRINTOVEC
SP PREHRANA	SP CERKLJE
SP PODNART	SP LABORE
PC NAKLO	SP SENCUR
prodajalna VITRANC Kr. gora	PC BITNJE
SP PLANICA	*

2. V letu 1989 bodo dežurne (ob sobotah popoldne do 17. ure) prodajalne:

SP PRI PETRIČKU	SP PLANINA-CENTER
SP PRI NEBOTIČNIKU	SP PREDDVOR
SP LIPA Tržič	PC BRITOF
SO KOČNA JEZERSKO (od 14. 11. - 31. 3.)	od 1. 7. - 30. 9.)
SP JESENICE	SP GRINTOVEC
SP ŠKRLATICA Kr. gora	SP GORENJKA CERKLJE
SP STORŽIČ	SP LABORE
SP LABORE	

Od 7. do 11. ure ob nedeljah a bo dežurna prodajalna PC DELIKATESA KRANJ.



OBRTNO GRADBENO PODJETJE
GRAD BLED

Razpisna komisija Obrotno gradbenega podjetja GRAD Bled objavlja prosta dela in naloge:

VODJA GOSPODARSKO FINANČNEGA SEKTORJA (delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi) za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- srednješolska izobrazba ekonomske smeri
- 5 let delovnih izkušenj.

Pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidati pošljijo v 8 dneh po objavi na naslov: Obrotno gradbeno podjetje GRAD Bled, Grajska 44, Bled.

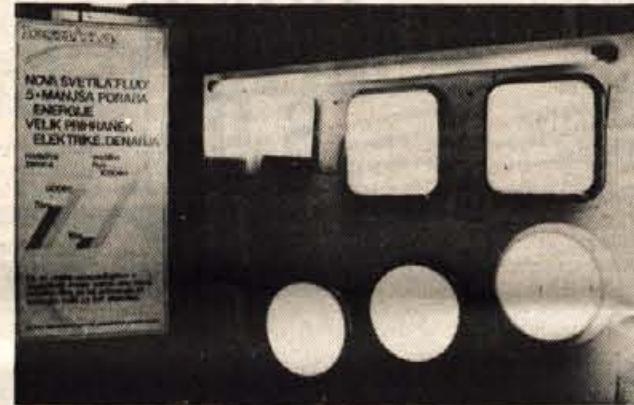
Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh po preteklu roka za vložitev prijave.

lesnina

Kranj

salon pohištva na Primskovem.

- vam nudi izredno ekonomična svetila »FLUO«. Svetila so namenjena za osvetlitev notranjih in zunanjih prostorov.



Prikaz porabe električne energije, moč svetlosti in oblika svetil

Če bi vsako gospodinjstvo v Jugoslaviji imelo samo eno tako svetilo, bi bil prihranek na električni energiji za eno elektrarno Džerdžap.

- Pri gostinski prodaji kuhinj Gorenje v vrednosti nad 3,650.000 din (brez vgrajenih elementov bele tehnike), vam v času akcije podarijo hladilnik Gorenje.

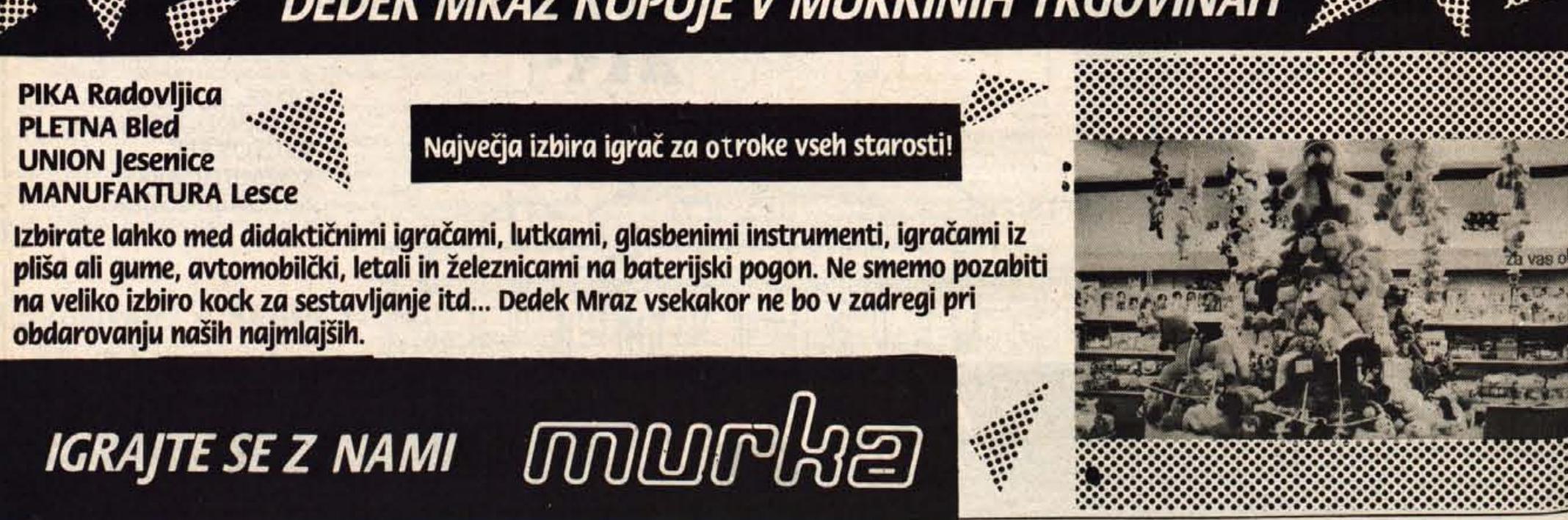
- Poleg navedenega vam Lesnina nudi nakup pohištva na obročno doplačevanje na 3, 6 in 12 mesecev.

Prevoz pohištva do 30 km je brezplačen.

DEDEK MRAZ KUPUJE V MURKINIH TRGOVINAH

PIKA Radovljica
PLETNA Bled
UNION Jesenice
MANUFAKTURA Lesce

Največja izbira igrač za otroke vseh starosti!



BOŽIČNI NAKUPI V CELOVCU

butike

POLO

Butika za ženske in moške
Alter Platz 31

Ženska butika

VALENTINA

G. Arthofer
Lidmanskygasse 25 • Tel. 0 463 / 51 58 86

ženska, moška in otroška oblačila

PELZ - MODEN

HESSE

Thomas-Schmid-Gasse 28
Krznenca moda

športni artikli in obleka

Sporthaus

KASTNER & ÖHLER

Feldmarschall-Conrad-Platz 111

parfumerije

MODEACCESSOIRES

HATHEYER

Alter Platz 5

Lasni nakit - modni nakit

AMBACH KOSMETIK

Villacher Straße 1 B
Specialna kosmetika Ambach
- MAX FACTOR - DEBORAH -

steklo / porcelan

VINZ.

ZWICK

Alter Platz 29

nakit / ure

GUNTER PISEK

Bahnhofstraße 61
„Nakit in ure“

UHREN GROTE SCHMUCK

Paulitschgasse 9
Tel. 57 9 38

SCHMUCKTRUHE GOBETZKY

Ure - dragulji - ogrlice
Alter Platz 23

darija

VINZ.

ZWICK

Alter Platz 29

optika / foto

BUFFA sen.

Kramergasse 2
OPTIKA - FOTO

HARTLAUER

Alter Platz 16
Foto - video - hi-fi



OPTIKA - FOTO

BUFFA sen.
KRAMERGASSE 2
CELOVEC

Navedena podjetja se priporočajo našim bralcem, želijo prijetne praznike in srečno Novo leto in se veselijo vašega obiska.

gospodinjski in kuhinjski stroji

VINZ.

ZWICK

Alter Platz 29

gramofonske plošče

ELISABETH

Spitalgasse 10

klavirji

KLAVIERHAUS A. LANGER

Domgasse 10

Svetilke, ugaševanje, popravila, novi in rabljeni klavirji, rezervni deli

pohištvo in oprema

FRANK RAUMAUSSSTATTUNG

Herrengasse 10

Preproge, zavese, pohištveno blago, tapete, PVC obloge in preprogaste talne obloge

KIKA

Möbel Handelsgesellschaft m.b.H.
Völkermarkter Straße 165

Svetilke, tapete, zavese, preproge

radijski sprejemniki in električni stroji

SCHWARZ

Morogasse 20

MAZDA JORDAN

Ges.m.b.H.

Pogodbeni trgovec in delavnica

Völkermarkter Straße 270

FERNSEH RATZ

Gabelsberger Straße 14

Pri glavni avtobusni postaji

rezervni deli in pritikline za avtomobile

MAZDA JORDAN

Ges.m.b.H.

Pogodbeni trgovec in delavnica

Völkermarkter Straße 270

PEUGEOT - TALBOT

Servisna služba

FA. ZIRNIG, Autowerkstätten KG

Fledermausgasse 14 • Tel. 0 463 / 22 1 52

trgovina z motornimi vozili

FORD-SINTSCHNIG

Delavnica in rezervni deli

Südbahngürtel 8, Tel. 0 463 / 32 1 44

MAZDA JORDAN

Ges.m.b.H.

Pogodbeni trgovec in delavnica

Völkermarkter Straße 270

SCHWARZ

NAJVEČJA TRGOVSKA HIŠA
Z ELEKTROMATERIALOM
V CELOVCU

SVETILA + ŽARNICE

HI-FI/TV/VIDEO

ELEKTRIČNI APARATI

ELEKTRIČNA POSODA

INSTALACIJSKI MATERIAL

CELOVEC - MOROGASSE 20

ODPRTO:

PONEDELJEK-PETEK

8.-12. IN 14.-18. URE

VRHUNSKA KVALITETA PRIMERNE CENE



emona commerce
tozd globus
Ljubljana, podvod Maximarketa tel.: 061 219-107



od 26. novembra 1988 dalje
10% Novoletni popust

- PRODAJNI PROGRAM
- vezana okna
- termoizolacijska okna
- polkna, rolete...
- notranja, vhodna in garažna vrata
- montažne hiše
- pregradne montažne stene
- dopolnilni program

dober strokovni nasvet
prospekte in informacije nudijo

JELOVICA

Lesna industrija Škofja Loka, Kidričeva 58, tel. 064/631-241

PRODAJNA MESTA: Škofja Loka, Murska Sobota, Nova Gorica, Celje, Izola, Pula, Crikvenica, Zadar, Šibenik, Split, Bar, Zagreb, Nova Gradiška, Osijek, Banja Luka, Sarajevo, Čapljina, Stara Pazova, Beograd, Valjevo, Zaječar, Kragujevac, Požarevac, Trstenik, Niš, Skopje, Priština, Peč, Dečani.

ČESTITAMO VAM ZA DAN REPUBLIKE

S hrbotom proti slovenski skupščini

Slovenska pomlad ni končana!

Ljubljana, 21. novembra - Ni mogoče pristati na tezo, da so mitingi v Srbiji Jugoslaviji v korist, medtem ko so zborovanja Albancev v Prištini iredenta, v Ljubljani pa kontrarevolucija, je med drugim ob burnem aplavzu večtisočere množice, ki se je zbrala kljub snežnemu metežu na zborovanju v podporo četverici, pravni državi in ustavnemu referendumu, rekel Janez Janša. Po Roški, kulturnem mitingu in Mostecu, četrta množična podpora slovenske javnosti idejam in usmeritvam Odbora za varstvo človekovih pravic, ki je poleg Društva slovenskih pisateljev in UK ZSMS Ljubljana tudi podpisal organizacijo ponedeljkov prireditve.

Če bi se malo dvignili nad običajno politično frazterjenje, bi kaj lahko zapisali, da se je, kot bi rekel Rudi Seligo, tudi Bog razjokal nad usodo četverice in nasprosto demokracije ter človekovih pravic. Simbolika je bila namreč z, za voznike ničkaj simpatično, snežno odejo, več kot popolna. Pa vendar to, kot tisti bojkot zborovanja vsaj dela uradne slovenske oblastne strukture in (namerno?) zmedene izjave v zvezi z odpovedjo prireditve, niso prepričale množice ljudi, ki so se hoteli z osebno prisostvom izpričati solidarnost z Janezom, Ivanom, Davidom in Francijem, izreči za suverenost ter referendum.

Po pesmi je Igor Bavčar med drugim povedal: »Naša prizadevanja niso zaman. Notranji minister Tomaž Erli je poleti izvedel, kaj vsebuje sporni vojaški dokument. Samo štiri mesece



Presečljivo množična udeležba kljub nemogočemu vremenu

Proslavi ob dnevnu republike

Jesenice — Slavnostna prireditve ob dnevnu republike bo v petek, 25. novembra, ob 19. uri v osnovni šoli Gorenjskega odreda Žirovica v Zabreznici. Slavnostni govornik bo sekretar OK ZKS Jesenice Igor Mežek, podeljena bodo državna odlikovanja, cicibani pa sprejeti v pionirska organizacija. Uro pred tem, ob 18., bo otvoritev skupinske razstave likovnih del članov Dolika v razstavnem salonu Dolik, v dneh od 26. novembra do 10. decembra bo v Kosovi graščini na Jesenicah odprtta razstava s partizansko tematiko.

Ziri — Proslavi ob dnevnu republike bo v soboto, 26. novembra, ob 19. uri v kinodvorani v Žireh. Slavnostni govornik bo Viktor Žakelj, podpredsednik republiške konference SZDL Slovenije, v kulturnem programu bodo nastopili dramska igralka Polona Vetrh, ženski pevski zbor Svobode Žiri in pihalna godba Alpine.

Posvet kmetijskih pospeševalcev na Bledu

Kako poceniti pridelavo hrane

Bled, 21. novembra - Kmetijski pospeševalci iz Slovenije, njim pa so se pridružili še gostje iz zamejstva, so v ponedeljek in torek na posvetovanju na Bledu razglabljali, kako poceniti pridelavo hrane oziroma kako povečati dohodek kmetij. Strokovnjaki ugotavljajo, da tudi na kmetijah se niso izkorisčene vse možnosti in da je še precej rezerv. Boljši dohodek je mogoče doseči z ustreznejšo izbiro proizvodnih usmeritev (tudi na hribovskem območju), z boljšo izrabo kmetijskih zemljišč, z večjo strokovnostjo dela, z učinkovitejšo organizacijo dela in bolj produktivnim zaposlovanjem, z zmanjševanjem izdatkov v kmečkem gospodinjstvu, s smotrnejšo uporabo gnojil in se bi lahko naštevali.

C. Z.

Svečanost v Merkurju

Kranj, 24. novembra — Letošnje tradicionalno srečanje jubilantov in upokojencev Mekurja so pripravili v četrtek v delavskem domu Franca Vodopivca. Na njem so podelili plakete za 25 letno zvestobo Merkurju in plaketo častnega člena. Nagradili so tudi jubilante za okrogle obletnice delovne dobe in živiljenjske jubilante. V kulturnem programu so nastopili člani Prešernovega gledališča iz Kranja.

V. S.

Nov trgovsko gostinski center

Kranjska gora, 24. novembra — To soboto, 26. novembra, bodo v kranjski gori odprli nov, težko pričakovani trgovski gostinski center. Slavnostna otvoritev bo ob 12. uri.

V. S.

PPC Gorenjski sejem čestita vsem občanom praznik republike, 29. november



Obenem vas obveščamo, da bo drsalische na Gorenjskem sejmu med prazniki obratovalo in sicer:

V NEDELJO, PONEDELJEK, TOREK IN SREDO od 10. do 12. ure, od 15. do 17. ure in od 18. do 20. ure

univerze Alojza Križmana, je množični spregovoril Ivan Oman, predsednik slovenske kmečke zveze, ki je v prosti besedi poželjalo priznanja.

Skandiranje »Janša, Janša« je doseglo svoj vrh, ko se je v vlogi govornika pojabil Janez Janša. »Razmerje med oblastjo in javnostjo, med državo in civilno družbo, ki se vzpostavlja tudi na današnjem zborovanju, ni vprašanje zaupanja, temveč vprašanje nadzora javnosti nad državo. Ni demokracije, če

oblast nadzoruje javnost in ne obratova. Ni demokracije, če niso zagotovljene temeljne človekove pravice, vključno s pravico do svobodnega političnega organiziranja. Ta vprašanja se v našem prostoru pojavljajo konec 20. stoletja, medtem ko so bila marsikje po svetu rešena v desetletjih po francoski revoluciji. V mnogocem zaostajamo za razvitim svetom. Na nas je, da popravljamo zameno. Da gremo naprej, ne glede na to, da se v Jugoslaviji krepijo ravno nas-



Prireditve je privabila tudi celo vrsto predstavnikov sedme sile



Janez Janša za Gorenjski glas: »Kar se tiče skupščinske komisije za proučitev celotnih posledic procesa, je zanesljivo obstojala tudi bojazen, da gre zgolj za demagogijo. Mislim, da je že Churchill rekel, da, v kolikor se hoče izogniti kakšni dilemi ali vprašanju, ustanovi komisijo. Vendar čim je komisija pričela z delom, sem vedel, da, česarkoli se bodo lotili, bodo naleteli na pravo stvar. V ozadju tega procesa so v glavnem same stvari, ki so v nasprotju z zakoni in ustavo in ne bo možno dolgo čakati, temveč priti z pravo barvo na dan. Bal sem se samo tega, da bi poskušali rezultate, do katerih bodo prišli, dalj časa skrivati pred javnostjo in čakati, da se razmere spremeni.«

Če pa govorim o današnji prireditvi, moram reči, da še urejam vtise. Mislim, da so ljudje, ki prišli danes sem v takšnem vremenu, dokazali, da jim gre za neko stvar in da slovenska pomlad še zdaleč ni končana in da se bo proces formirajoča javnosti nadaljeval.«



Mladi, stari, tisti s službami in tisti brez »Hočemo demokracijo«

protne težnje. Toda nikjer na svetu napredek družbe ni vezan na tiste, ki najmanj ustvarjajo, temveč ravno nasprotov... Če si nekatere temeljne stvari v Jugoslaviji različno razlagamo, potem priznajmo te razlike. Potreben je bil samo »šus u vo« in iti, ker za drugega tudi bilo časa. Glede na vreme, slim, da se ni pričakovalo to ljudi, sicer pa jaz ne vem, se ukvarjam s politiko.«

Bojan Korzika, Odbor za varstvo človekovih pravic: »Za vremena je bil program kritičen predvidenega, vendar vse mislim, da so govorniki povedali svoje mnenje. Mislim, da ga na delo združeno demokratično vremeno nesneži v zapor. Seveda to šele prva stopnica, Odbor nadaljeval svoje delo, dokler ne bo pokazalo celotno označenja procesa in njegovi scenaristi.«

Igor Vidmar, organizator: »Ljudje so pozabili na začetek, ki je bil program kritičen predvidenega, vendar vse mislim, da so govorniki povedali svoje mnenje. Mislim, da ga na delo združeno demokratično vremeno nesneži v zapor. Seveda to šele prva stopnica, Odbor nadaljeval svoje delo, dokler ne bo pokazalo celotno označenja procesa in njegovi scenaristi.«

Ivan Borštnar: »Današnji dohodek bi lahko označili tudi z besedami lepo, veličastno. Ne gre zato, da spravili čimveč ljudi skupaj, pač pa je pomembno, kaj ljudje čutijo v sebi. Notranja polnost je najbolj pomembna stvar. Malo nas je, vendar tisto malo, kar nas je, smo močni. Kar se tiče zadnjega sporocila Ravnikarjeve komisije - to, kar

Foto: Gorazd Š.

Ceste bodo letošnjo zimo slabše vzdrževane

Varčevanje na enem koncu povzroča škodo na drugem

Ljubljana, 21. novembra - Stanje cest, kakršno je v teh dneh, po prvem snegu letošnje zime, kaže tisto, kar je napovedal že spremenjeni pravilnik o obnavljanju, rednem vzdrževanju in varstvu cest. Ceste, predvsem tiste v drugi in tretji prioriteti vzdrževanja prevoznotnosti, so slabo splužene, zaledene in za vozila, ki so slabo opremljena za zimske razmere, tudi zelo nevarne. Na to pa se bomo moralni letos očitno navaditi, kajti v Sloveniji so se odločili, da bodo obseg zimskega vzdrževanja cest zmanjšali in ga približali standardom v sosednjih državah.

Kaj to pomeni? Manj bo soljenja (ne le iz ekonomskih, temveč tudi iz ekoloških razlogov), manj posipavanja s peskom, manj pluženja. Kot smo slišali na ponedeljkovi tiskovni konferenci, ki jo je sklical republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu, bodo avtomobiliske in magistralne ceste začeli plužiti pri desetih centimetrih novozapadlega snega, vse ostale pa šele pri petnajstih. Po novem bo zagotovljena stalna prevoznotnost le na avtomobilskih in tistih magistralnih cestah, kjer je povprečni dnevni promet nad 4000 vozil, na cestah druge prioritete (ostale magistralne, regionalne in lokalne) pa le med 5. in 22. uro. Ker bo na cestah letos več snega in ledu, je jasno, da bo vožnja mogoča le z zimsko opremo, v kateri ne smejo manjkati verige. Za leško Verigo, ki je v precejsnjih težavah, je to vsekakor ugodno, saj ji daje možnosti za večjo prodajo. Kaj pa to pomeni za voznike in ostale udeležence v prometu, ni treba posebej razlagati.

Cestno gospodarstvo je - vsaj tako je mogoče sklepati - po vso-

ru zdravstva in še nekaterih dejavnosti žogico stroškov zimskega vzdrževanja cest vrglo v roke voznikom in drugim uporabnikom cest po načelu »kdo se hoče voziti tudi pozimi, naj vozilo opremi z zimskimi gumami, verigami in lopatico za vsak primer«. Cestarji bodo na ta način sicer nekaj privarčevali, vendar zelo malo, saj kar 60 do 70 odstotkov stroškov zimske službe predstavljajo izdatki za materiale, pripravljenost strojev in ljudi, dežurstvo... Ker pa se v Sloveniji vsak dan vozi na delo okrog 400 tisoč ljudi (nekateri med njimi morajo na pot že ob štirih zjutraj, torej uro prej, preden naj bi bila zagotovljena prevoznotnost lokalnih, regionalnih in nekaterih magistralnih cest), je pričakovati, da bo več zamud na delo, več motenj v proizvodnji... In če h gospodarski škodi, ki bo povzročilo zavestno slabše vzdrževanje cest, prištejemo še škodo za zvito pločevinu, morda tudi za poškodovane ali celo mrteve udeležence v prometu, pride do računa, ki se ne bo izsel. Varčevanje na enem koncu bo povzročalo škodo na drugem! C. Zaplotnik

Svetovni dan aidsa: Pogovarjajmo se o bolezni

Svetovna zdravstvena organizacija je 1. decembra izbrala svetovni dan AIDS-a, te grozljive bolezni današnjika, za katere ne poznajo zdravljencev. Zoper AIDS se lahko borimo tudi tako, da se s tem pogovarjam, in takšno je tudi geslo ob svetovnem dnevu bolezni. Zoper AIDS je neozdravljivo bolezen: »Pogovarjajmo se o AIDS-u.« Pogovarjajmo se vse povsod o tej težavni tematiki, o tragični bolezni, ki je izbira žrtev, o tem, kako se ljudje lahko ukujojo in kako vsak lahko prepreči širjenje te bolezni, pravi sporocilo generalnega direktorja svetovne zdravstvene organizacije dr. Hiroshi Nakajima, ki želi, da vse dežele, ne glede na stanje in stopnjo okuženosti in obsega, vse posamezne državah, naj sodelujejo v boju zoper AIDS. Povsod po svetu je najučinkovitejše orožje proti zlovezči bolezni obvezno in zaupanje.

Slovesnost ob jubilejih Rdečega križa

Kranj, 25. novembra - Drevi ob 18. uri bo v prostorih kranjskega občinskega skupščine slovensob od 35-letnici prostovoljnega kroviteljstva in 125-letnici Rdečega križa. Na prireditvi bodo največ podprtih krovodaljcem podelili priznanja, dogodek pa popestrili tudi kulturnim sporedom, v katerem sodelujejo pevski kvintet Gorjanci in citar Aleksander Princ. Po svečanosti se bodo sodelovali zdržljivi srečanji.

Dom na Kališču odprt

Kranj - Planinsko društvo Kranj je poskrbelo, da bo planinsko dom na Kališču med prazniki (od petka do srede) oskrboval. Zaradi toga, da dom do doma je potrebna primerna oprema, za vzpon na Storžič je obvezna alpinistična oprema.

V petek, 9. decembra, ob 19. uri bo v kranjskem hotelu Creina prva jesenska Glasova preja.

Misli na temo

Razstava »Otrok v igri«

Ljubljana, 22. novembra - V Potrošniško informativnem centru pri DOMUS-u v Ljubljani je od danes pa vse do 6. decembra odprtta prodajna razstava »Otrok v igri«. Odprta bo vsak dan od 9. do 12. in od 16. do 19. ure, v soboto pa le dopoldne. Na razstavi bo prikazalo svoje izdelke 22 proizvajalcev igrač in otroške opreme, hkrati pa se bodo vrstili tudi mikavne prireditve: danes kiparimo, risanje in slikanje, barvajo skupaj, čarovnik na obisku, igrajo se slikerice... Da bodo poleg otrok primerno potešeni tudi starši, jim dr. Ljubica Marjanovič - Umek pripravlja dve svetovanji, kako izbrati igračo, in sicer 25. novembra in 2. decembra ob 17. uri.

D. Ž.

bosta predevata predsednik predsedstva CK ZKS Milan Kučan in voditelj Glasovih prej podpredsednik RK SZDL Viktor Žakelj. Vabimo Vas, da se nam pridružite in s svojimi mnenji obogatite večer.